ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50 ПАРА (ДИНАРА) 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XXVII
БРОЈ 767
10. септембар 1966

Dan Barry

ФЛАШ ГОРДОН

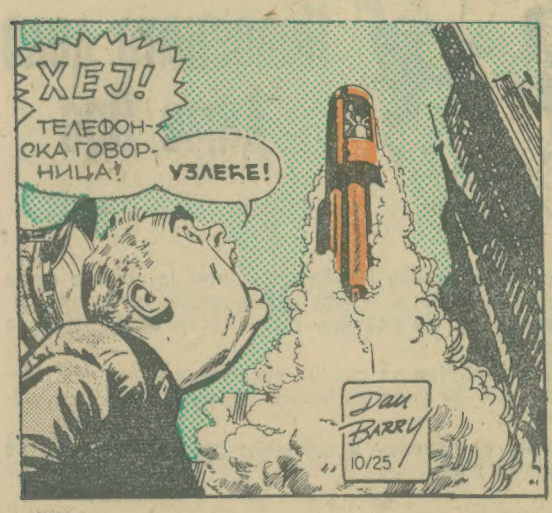

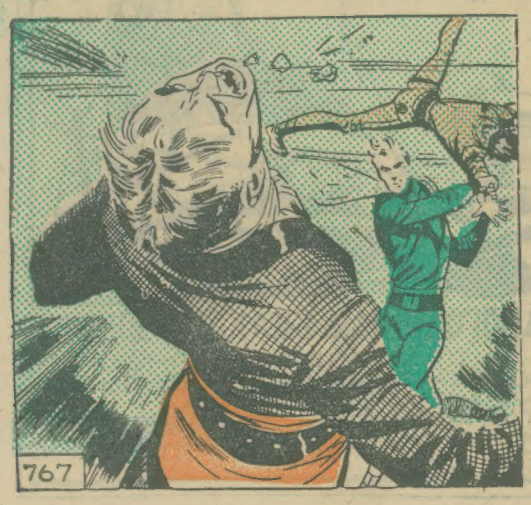

У ОВОМ БРОЈУ:

ПОЗОРИШТЕ У СЕНЦИ ТОПОВА
ПОБЕДНИК ТАМЕ
ЗРНА ЗНАЊА
МРЕНА — БОРБЕНА РИБА
БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ
КО ЈЕ КРИВ, ХУМОРЕСКА
ШАХ
АНЕГДОТЕ
СПОРТ
ПИСМА ЧИТАЛАЦА

КРОЗ ВЕКОВЕ

ПРЕТЕЧА БИЦИКЛА

Давног претка данашњег бицикла конструисао је Француз Озанам још 1691. године. Протекло је сто година пре но што је његову идеју преузео де Сиврак да би саставио свој „селирифер“. Крајем 1818 године Немац Драјз додао му је управљач. Тек 1855. године појавио се први бицикл с педалама.

ЗДРАВИЦА ДУГА 23 ГОДИНЕ

Томас Коук, гроф од Лестера и члан енглеског парламента, 23 године је сваке вечери подизао чашу у част Џорџа Вашингтона и наздрављао му речима: „Највећем човеку на свету“. Те здравице је испијао од 1776. до 1799. године, то јест све до Вашингтонове смрти.

ОРАО — ОСВАЈАЧ

Тврђава Чакар у Индији стајала је на врху једног брда и зато је сматрана за неосвојиву. Генерал Шајстекан, који ју је једном опседао, наредно је да се орловима привежу на репове упаљене бакље и тада их је пустио над тврђавом. Један од орлова, сав у пламену, слетео је право на бурад с барутом. Експлозија је разнела једну од одбрамбених кула и генерал је на јуриш заузео тврђаву.

Кроз нашу земљу

Острво и град Раб

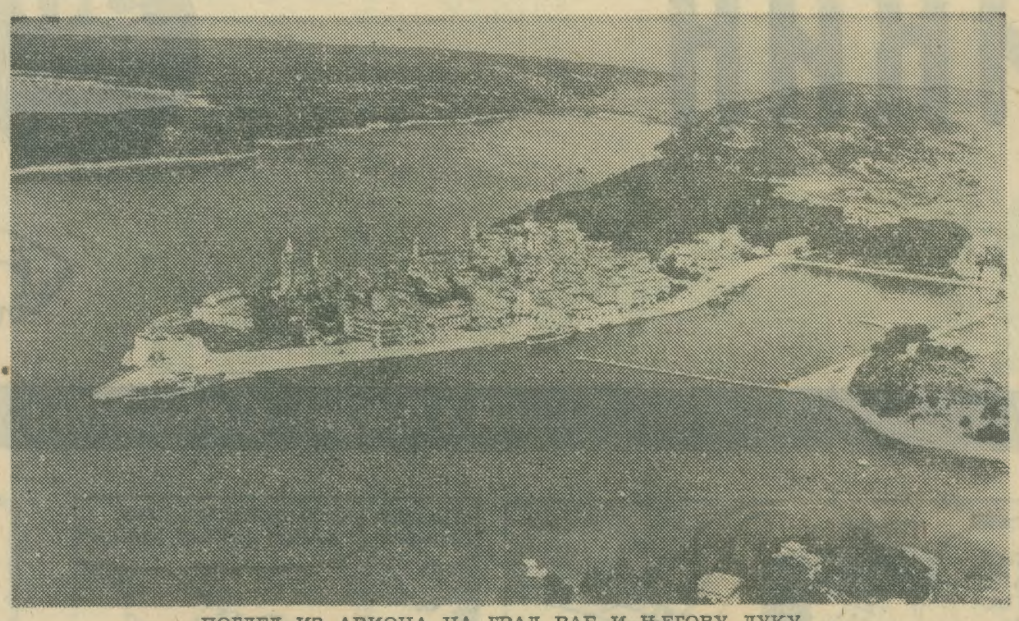

ПОГЛЕД ИЗ АВИОНА НА ГРАД РАБ И ЊЕГОВУ ЛУКУ

Раб је најтоплије острво у северном приморју. Називају га острвом маслина и палми, храстових и борових шума и острвом дивних плажа и пријатне климе. Дуго је око 22 км, а широко, од 3—10 км. Његов рељеф се састоји од три дуге кречњачке косе, које се пружају паралелно са обалом копна. Између коса су плодне лапоровите удолине. Од кречњачких коса највећа је северна; она је дуга готово 22 км, а врхом Камењаком — највишим на Рабу — достиже висину од 408 м. Та дуга и гола коса заштићује добро Раб од хладних и снежних бура са Велебита. У његовој заветрини буја зеленило — маслине, палме, шуме и виногради.

Раб има изванредно пријатну климу. По броју часова трајања Сунчевог сијања он је на четвртом месту на Јадрану — после Хвара, Сплита и Дубровника. На Рабу Сунце сија у јуну и августу просечно по 10,0, а у јулу 12,0 часова дневно — више него у било ком другом месту севернije од Сплита. Просечна температура ваздуха износи у Ц°: у јуну 21,2, у јулу и августу по 23,2, а у септембру 19,3. Раб има најмање кишних дана у години — 87 (мање од Хвара — 105, Дубровника — 106 итд). У току лета на Рабу је само 16 кишних дана.

Градић Раб лежи на малом подуострву, дугом 1,5 км, на западној страни острва. Сагра ђен је на месту некадашњег насеља Арбе, које се први пут помиње 360. године пре наше ере. Хрвати су га населили најпре као сточари, а затим се одали поморству. Захваљујући њему Раб је постао веома богат град. Врхунац славе и богатства достигао је у XV веку.

ЗРНА ЗНАЊА

ИЗ ЗБИРКЕ ЧИКА СТАЈЕ

Кад се кеса до дна испразни, доцкан је штедети.

☆

Тешко је поштен бити. но као страх.

Рибе се лове удицом, а људи митом.

☆

Ништа није тако страшно као страх.

Највеће лажи често се изговоре у највећој тишини.

☆

Људи немирне савести боје се истине.

☆

Што више знамо, све више откривамо да мало знамо.

☆

Више ваља шака доброте него врећа мудрости.

☆

Учини добро, не кај се; учини зло, надај се.

☆

Ко ветар сеје, жање олују.

Боље је чисто чело, него пуна кућа.

☆

Ко сеје неправду, жање невољу.

Нечисте руке — црн образ.

☆

Ко иде с преваром из дома, враћа се кући са штетом.

☆

Од туђега — туга бије.

☆

Лаж је мајка преваре.

☆

Од добре воље, ништа боље.

АНЕГДОТЕ

Балзак и берберин

Између Балзака и његовог берберина водио се једног дана у новембру 1839. године овакав разговор:

— Ви сте нешто збуњени? — рече Балзак берберину.

— Како не бих био збуњен. Из поузданих извора чуо сам да ће после нове године пропасти свет.

— То је заиста страшно — узвикну Балзак. Много сам забринут ко ће ме онда бријати.

*

Непознато дело Диме Оца

Аустријски канцелар Метерних једном је примио француског писца Диму Оца. Он замоли Диму да му нешто напише за успомену. Не размишљајући ни тренутак Дима је написао следеће:

„Овим потврђујем да сам од господина канцелара Метерниха примио 50 боца најбољег токајског вина из његовог подрума".

Метерних се осмехну и призна да је надмудрен па поклони Дими вино.

Верovали или не!

Ripley's

СТРЕЛАЦ ИЗ II СВЕТСКОГ РАТА

КАПЕТАН ЦЕК ЧЕРЧИЛИ, ПРИПАДНИК БРИТАНСКИХ ЕКСПЕДИЦИОНИХ СНАГА, ПОГОДИО ЈЕ И УСМРТИО ЈЕДНОГ НЕМАЧКОГ ВОЈНИКА У БЛИЗИНИ ЕПИНЕТА /ФРАНЦУСКА/ **СТРЕЛОМ ИЗБАЧЕНОМ ИЗ ЛУКА**

/27. МАЈА 1940/

© King Features Syndicate, Inc., 1966. World rights reserved

ТРЕЋИ ГРОФ ОД КЕМБЕРЛЕНДА

/1558-1605/ УКРАСИО ЈЕ ДИЈАМАНТИМА РУКАВИЦУ, КОЈУ МУ ЈЕ 1850. ПОКЛОНИЛА КРАЉИЦА ЕЛИЗАБЕТА И **НОСИО ЈЕ КАО АМБЛЕМ НА СВОМ ШЕШИРУ 25 ГОДИНА СВЕ ДО СВОЈЕ СМРТИ**

ЧАСОВНИК С КУКАВИЦОМ

МОРАО ЈЕ БИТИ УКЛОЊЕН СА ЈЕДНОГ ГЛАСАЧКОГ МЕСТА У ОСУ /ХОЛАНДИЈА/ ЈЕР ЈЕ ЊЕГОВО „КУ-КУК" ЗВУЧАЛО КАО АГИТОВАЊЕ ЗА КАНДИДАТА **КОЕКОЕКА**

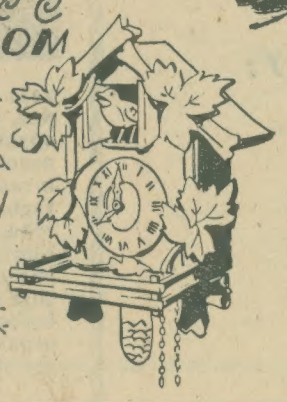

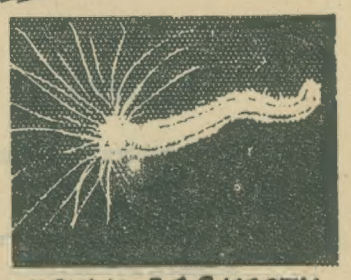

СВЕТЛЕЋИ ВАЉКАСТИ ЦРВ

ИЗГЛЕДА У МРАКУ КАО УПАЉЕНА БУКТИЊА

ЗЛАТАН ПРСТЕН

ФАРАОНА РАМЗЕСА II ПРЕДСТАВЉАО ЈЕ УСПОМЕНУ НА ЊЕГОВА 2 КЊА, НУРИТА И АНАИТИСА, **КОЈИ СУ МУ СПАСЛИ ЖИВОТ У БИЦИ КОД КАДЕША**

ШЕЗДЕСЕТ ЈЕДНОГОДИШЊИ ВИЛХЈЕМ ВИЛКС

ПРЕПЛОВИО ЈЕ ЗА 112 ДАНА 11.000 КИЛОМЕТАРА ОД ПЕРУА ДО ОСТРВА САМОА НА СПЛАВУ НАЧИЊЕНОМ ОД 7 ВАЛВАНА ДРВЕТА БАЛСА. ЈЕДИНИ САПУТНИЦИ БИЛИ СУ МУ МАЧКА И ПАПАГАЈ - У ТОКУ ПЛОВИДБЕ МАЧКА ЈЕ ПОЈЕЛА ПАПАГАЈА /1954/

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

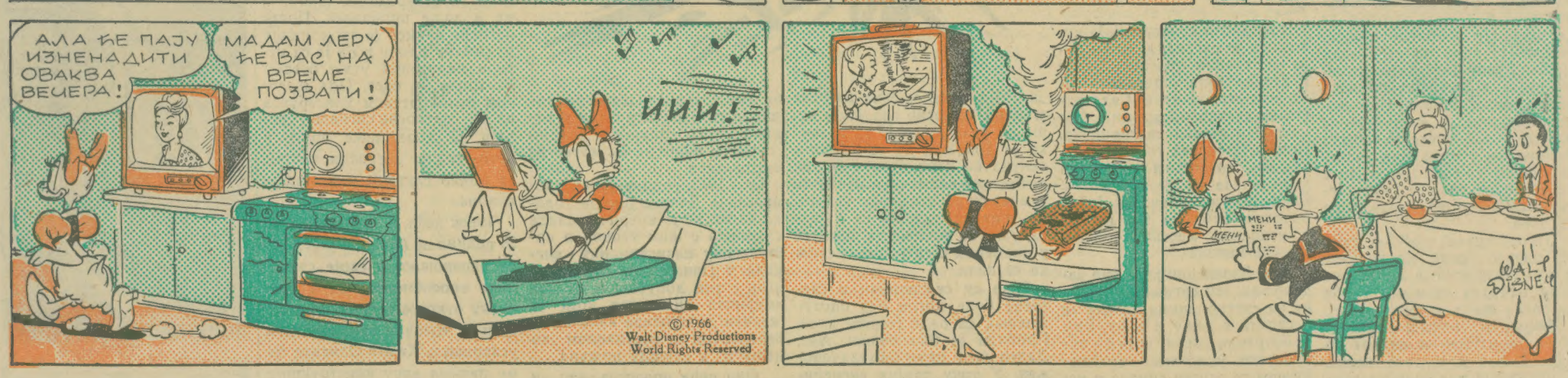

СПОРТ

ЦРТИЦЕ ИЗ БОКСА

Сам Брајтон је боксовао голим рукама. Најжешћу битку Брајтон је добио 1733. године против Џека Слека. Та се борба сматра најдужом у историји бокса. Меч је трајао, укључујући прекиде за спавање и храну, 212 часова. Слек је 17 година чекао реванш који је решио у своју корист и то у рекордном времену од 14 минута. Побеђени шампион је уврежен заувек напустио ринг. Када је Брајтон умро 1734, његови обожаваоци, међу којима је било много аристократа, успели су да издејствују да буде сахрањен у гробници енглеских краљева.

Наредна 42 првака света у боксу били су Енглези. Правила бокса остала су непромењена готово сто година, док нису састављена нова. Она су први пут увела појам о рундама од три минута и одмора од једног минута. Пре тога борба је трајала све док један од противника не падне на земљу, после чега је он добијао један минут одмора да се поврати. Ако после једног минута није могао да настави борбу, сматран је за побеђеног. Због тога што су борбе из тог доба знале само за победу нокаутом, оне су трајале веома дуго, понекад сто и више рунди.

У Вестминстерској опатији у Лондону поред многобројних британских краљева и војсковођа, сахрањен је и један — боксер. Ова част припала је крајем прошлог века извесном мистеру Брајтону.

Бокс у Енглеској има дугу традицију. Још 1715. године Џемс Фиг је организовао у Лондону школу песничања у којој су давани и часови из мачевања. Сам Фиг прихватао је борбу са сваким ко је хтео да са њим одмери своју снагу. Из свих тих борби он је излазио као победник, па су га у његовој земљи прогласили светским прваком. Он је на тај начин постао први званични првак света у јединој тежинској категорији која је тада постојала, у тешкој категорији.

Фиг је у исто време и аутор књижице „Лондонска правила за борбу у рингу". Ова правила, која су имала 29 тачака, прихваћена су у целој земљи. Први члан је гласио. „Ринг, величине 29 квадратних стопа, поставља се на трави или у просторији". Занимљив је и двадесет други члан: „У случају ако се умеша полиција или наступи мрак, борба може бити на основу одлуке судије пренета у другу просторију и настављена по могућности истог дана. У ту сврху треба наћи нову просторију да се не би губило време на путовање".

Брајтону се такође приписује проналазак рукавица за борбу. Његови ученици често су рањавали руке и Брајтон их је натерао да ставе рукавице ради безбедности.

БИО ЈЕ ПРИНУЂЕН...

Западнонемачки професионални бициклиста Руди Алтиг, који је недавно учествовао у трци „Тур де Франс" био је принуђен да краће време пре тога четири дана стоји на миланској изложби племените стоке и дели аутограме посетиоцима. Ствар је у томе што је газда Алтига власник многобројних фабрика за прераду меса. У последње време његови послови нису били најбољи па се досетио . . .

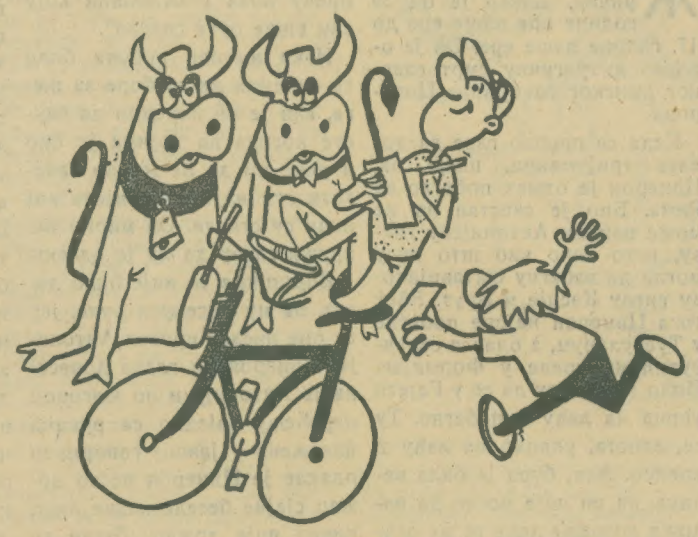

Уређује: Паја Патак

Познаје он њега

Последњи је час на крају школске године. Учитељ се обраћа ђацима:

— Добро се одморите и немојте се замарати учењем.

Одједном се зачу Рајин глас:

— Да ли бисте хтели то да напишете мом ујка Паји?

Што откуд?

Шиља се жали лекару:

— Не знам шта ми је докторе, од неког времена памћење ме не служи најбоље. А ја сам послован човек и можете мислити како је то кад заборавим шта треба да урадим.

— Откад? — прекиде га доктор.

— Шта откад? — упита Шиља који је већ заборавио шта је упитте хтео да каже.

Није то то

Воз већ полази са станице. Паја Патак сав задуван ускаче на платформу. Тренутак постоја да се мало одмори а онда уђе у купе. На то му старији путник који је све то посматрао рече:

— Е, мој младићу! Кад сам ја био у вашим годинама могао сам да трчим 500 метара за возом, да га ухватим, попнем се и будем свеж као ружа.

— Не сумњам, чико, али ја га јурим од прошле станице.

Шиљини утисци

Питали пријатељи Шиљу шта га је највише изненадило у Паризу из кога се недавно вратио:

— Право да вам кажем највише ме је изненадио саобраћајац кад ме је додирнуо палицом што сам на погрешном месту прешао улицу.

Размишљања

Паја Патак после безуспешног покушаја да пређе улицу мрмља себи у браду:

— Из године у годину све је лакше обићи васиону а све теже прећи преко улице.

Само толико

Влаја упутио ујка Паји следеће писмо с логоровања:

„Пошаљи ми одмах нешто за јело. Овде нам дају само доручак, ручак и вечеру!"

ПОБЕДНИК ТАМЕ

НИЛС ГУСТАВ ДАЛЕН

Једног тмурног децембарског дана 1937. годи не бродови који су пловили крај безбројних острваца у близини Стокхолма успорили су ход и спустили заставе. Морнари целог света одавали су пошту Нилсу Густаву Далену, човеку који је изгубио вид радећи на проналажењу сигналних уређаја за светионике, човеку чији су проналасци спасли живот многих морнара...

Рано је јутро. У тамној соби старе сеоске куће чује се само тиктакање великих зидних часовника и уједначено дисање уснулог Нилса. Али, изненада одјекује неко тихо кретање и у соби почињу да се догађају необичне ствари. Најпре се сама од себе пали шибица коју један механизам од полуга и врвци приноси петролејској лампи. Над њеним стаклом је мала посуда и вода у њој после 15 минута почиње да струји. Кад часовник почне да откуцава и Нилс се пробуди, соба је јарко осветљена и готова, врела кафа га чека.

„Продуживач сна" — тако је назвао свој проналазак млади Нилс који је желог живота сматрао да човек треба да спава девет часова дневно.

Неколико година касније Нилс је изумео и апарат за одређивање квалитета млека. С цртежима тог апарата отишао је у Стокхолм познатом инжењеру Де Лавалу, проналазачу парне турбине и сепаратора за млеко.

„Каква необична подударност" — ускликнуо је Де Лавал погледавши Нилсове скице. Привео га је свом радном столу и показао му цртеже истоветног апарата који је он изумео.

Де Лавал је подржао младића и утврдио у њему одлуку да постане инжењер. Али, када га је Нилс замолио да га узме у своју лабораторију, Де Лавал му је одбио молбу: „Не још — казао је — потребно је да најпре стекнете техничко образовање".

Тек после три године Нилс је могао да почне образовање на високој техничкој школи. И требало је да прођу још пет пре но што је Де Лавалов услов био испуњен. Али, Нилс је тада већ стремио нечем вишем: одлучио је да се самостално ухвати укоштац с проблемом који је за Шведску био од прворазредне важности.

За морепловце нема тежег мора од обала Скандинавског полуострва. Обала пуна фјордова, безбројна острва испред ње, заливи, морске струје. И уза све то — мала дубина! У том делу мора морале су бити постављене стотине путоказа, бова и светионика да би се морепловцима указало како и када да плове. На сваком светионику требало је омогућити живот светионичару и његовој породици, снабдевати их огревом, храном, одећом. А за достављање свега тога били су потребни многобројни моторни бродићи, пристаништа за њих и — временске прилике које омогућавају пловидбу. Нарочито је велик проблем било школовање деце са светионика. Додуше, 1890. године, шведска државна предузећа израдила су сигнални оган који је „обнављан" једном у десет дана. Али, по мишљењу Нилса Далена то је било далеко од идеалног решења.

Године 1905. Далонов вентил био је готов. Причврстивши га за гасоводну цев он је, узбуђен, принео пламенику упаљено палидрвце. У истом тренутку заблистао је заслепљујући пламени језичак. Пламичак се одмах угасио, поново заблистао и тако се наизменично палио и гасио у тачно одређеним интервалима.

Првобитна конструкција аутоматског сигналног огња била је толико успешна да је отада до данас претрпела само незнатне измене. Сада више на светионицима није био потребан сталан светионичар. Пошто је сигнал горео с прекидима, потрошња ацетилена смањена је за 90 процената. Сада је био довољан један моторни брод да би, једном у неколико месеци, обишао све светионике.

Али, Дален још није био задовољан: јер сигнална светиљка на светионицима палила се и гасила и дању и ноћу. Био је потребан уређај који би аутоматски укључивао светиљку чим се спусти сумрак и искључивао је са изласком сунца. И Дален је изумео — сунчани вентил. Немачки институт за патенте одбио је да му региструје проналазак јер су водећи стручњаци изјавили: „То је немогућно". Чак је и Едисон, патријарх проналаштва, кад су га упознали с принципом на којем се вентил заснивао изјавио: „Тај уређај неће функционисати". Па ипак је Даленов сунчани вентил функционисао и то одлично. Принцип рада вентила једноставан је до смешног. „Срце" апарата чине три шиљка углачана до блеска и један црн, рапаве површине. Дању углачани шиљкови одбијају светлост а црни их упијају. Због тога се јаче загрева и шири, односно издужује више од углачаних. И та разлика је довољна да се затвори вентил на цеви кроз које гас дотиче до пламеника. Ноћу се температура шиљкова снижава, њихова дужина се изједначује, гас почиње да притиче у пламеник и сигнална светиљка се пали.

Сада су светионици и светлеће бове могли без опслуживања да раде годину дана. Проблем је био решен. Али, Дален још није био задовољан. У току својих експеримената уверио се да је ацетилен — гас који се употребљава за сигналне светиљке — опасан јер може да експлодира.

Почела је нова серија опита. Дален и његови помоћници одлучили су да нађу супстанцу која би апсорбовала ацетилен и учинила га безопасним. Најзад је избор пао на смешу азбеста и инфузорне земље-материје по саставу сличне обичном песку. То би била нека врста сунђера који би упијала ацетилен и равномерно га распоређивала у толико много сићушних ћелијица да он више не би могао да експлодира.

Око 1912. године углед проналазача Далена био је толико велик да је америчка влада склопила с њим уговор о постављању навигационих сигнала у Панамском каналу. У вези с тим допутовала су два америчка инжењера који су желели да провере како ће се резервоари са ацетиленом „понашати" у случају пожара.

„Они неће представљати ни какву опасност — одговорио је Долен. — Моји заштитни вентили су потпуно сигурни".

Желећи да им покаже сигурност уређаја, наредио је да се на једном стеновитом терену запали џиновска ватра и да се изнад ње окачи неколико балона-резервоара са ацетиленом. У почетку је све ишло добро. А затим су посматрачи приметили да у једном од резервоара притисак нагло пада. (Касније је утврђено да се на њему налазио неквалитетан вентил). Сачекавши пола часа Дален је са двојицом помоћника пошао према ватри која је већ јењавала. И баш тада је одјекнула експлозија. Помоћницима се ништа није догодило али је Далена прекрила горућа смеса. Експлозија му је избила једно око. Помоћници су скинули с њега упаљено одело и угасили ватру. Чим је дошао свести, одмах је запитао да ли је сем њега још неко повређен. Сазнавши да није, одахнуо је са олакшањем: „Драго ми је. Право је што сам страдао само ја".

Лекари нису веровали у његово оздрављење. Али победили су његово гвоздено здравље и жеља за животом. Проналазач је оздравио, али је заувек био лишен вида. То му ипак није сметало да настави активан стваралачки живот и да и даље проналази. После несреће изумео је економичну кухињску плочу која је са четири килограма угља остајала топла 24 часа. Под његовим руководством конструисани су светлосни сигнални уређаји за железничке пруге и ауто-страде, сигнални систем за ноћно слетање и узлетање авиона.

Човек који је био осуђен да 25 година не види светлост дана запањивао је своје сараднике способношћу да у тренутку открије технички детаљ који је требало изменити или усавршити. Како? Описали би му речима неку конструкцију — и то му је било довољно.

Слепи Дален постао је један од првих инжењера-саветника шведске владе за техничке проблеме. И у државним установама брзо су се навикли на човека за кога су само црне наочаре сведочиле да је слеп.

Године 1936, отварајући годишњи састанак директора фирме, „АХА" шездесет седмогодишњи председник Дален изјавио је: Мој лекар ми је казао да сам неизлечиво болестан од рака.Намеравам да се одржим у животу колико је могућно дуже!" Тешко је рећи да ли је тада слутио да ће само кроз годину дана бродови који су пловили према Стокхолму успорити свој ход и спустити заставе...

Године 1912. Нилс Густав Дален је добио Нобелову награду за свој проналазачки рад.

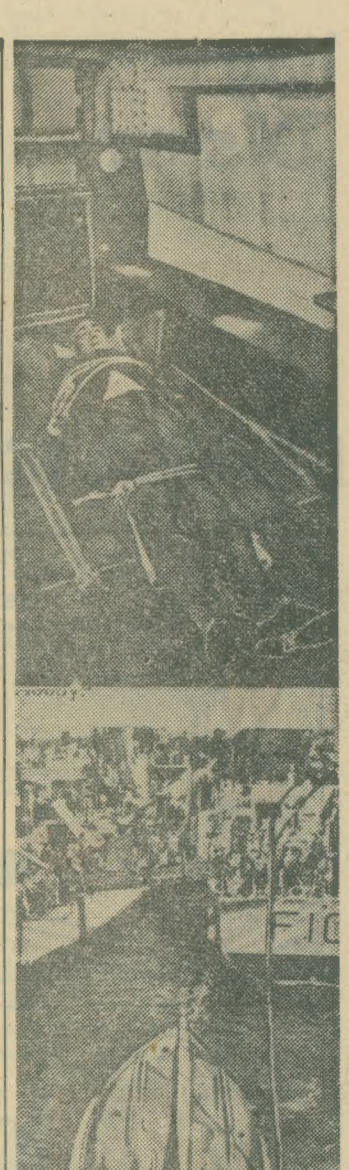

НЕПОТОПЉИВИ ЧАМАЦ

Шездесетогодишњи конструктор Окли је са смешком на лицу легао на под, чврсто су га привезали јаком бродском ужади. Очекивао је превртање (сл. 1). Оно је и дошло: један кран је муњевитом брзином превернуо чамац за спасавање који, како његов конструктор Окли тврди, не може да потоне (сл. 2). Гледаоцима у луци Портсмаута застао је дах — али само за тренутак. Три тоне воде из танка за баласт сместа се прелило у други танк и — чамац се зачас усправио (сл. 3). Кад су репортери дојурили Окли се још смешио. На јесен ће овај специјални чамац ступити у службу.

ЦИЦЕРОНОВА СМРТ

Жит Ливије, римски историчар, живео је од 59 године пре наше ере до 17. године наше ере. Он је описао и трагичну смрт славног римског говорника Цицерона.

Када се пронео глас да долазе тријумвири, пише он, Цицерон је одмах побегао из Рима. Био је свестан да не може измаћи Антонијевој гневу, исто тако као што нису могли да избегну Октавијанову гневу Касије и Брут. Због тога Цицерон најпре побегне у Тускуланум, а одатле странпутицама крене у Формијан. Имао је намеру да се у Гајети укрца на лађу и побегне. Ту се, заиста, укрцао на лађу и кренуо. Али, бура је била велика, па он није могао да издржи љуљање лађе те му огади и бежање и живот. Врати се у Тускуланум и рече: „Умрећу ипак у отаџбини коју сам више пута спасао".

Неки његови робови били су спремни да се боре за њега, али је он наредио да спусте носила на којима је био и рече им да ће мирно сачекати судбину. Антонијеви војници су стигли. Он мирно испружи главу да му је одсеку.

Војницима то није било доста, па му одсеку и руке, јер су оне писале против Антонија. Цицеронова глава донесена је Антонију и по његовом наређењу заједно са рукама изложена у јавној говорници одакле је Цицерон често држао сјајне беседе какве нико никад није држао. Људи су гледали ове делове његовог измрцвареног тела са сузним очима.

Цицерон је живео 63 године. Био је обдарен јаким духом. Срећа му је била дуго наклоњена, али је трпео и тешке ударце. Био је прогањан, пропала му је странка, умрла му је кћерка, али ниједну несрећу није поднео како приличи јаком човеку као своју смрт. Ливије даље пише, да ако се добро замисли онда Цицеронова смрт није била тако страшна, јер да је и он био на месту свог свирепог непријатеља, и он би с њиме исто тако поступио. Међутим, ако се његове врлине упореде с његовим манама, онда се види да је он ипак био велик човек, веома срчан и заиста славан. Њега би могао достојно да прослави само неки други Цицерон — каже Ливије".

ЉУДИ ПОСТАЈУ СВЕ ВИШИ

У току последњих 100 година јако се повећала људска висина. Пораст висине код људи нарочито је запажен у густо насељеним подручјима са умереном климом северне Земљине полулопте.

Немачки научник Кентнер утврдио је да су Немци од 1850. до 1950. постали виши за преко 6 сантиметара. Наиме, године 1850. просечна висина Немаца била је око 165,7 сантиметара, а сад око 172 сантиметра.

Енглези који су остали на острву у току сто година порасли су свега око 33 милиметра. Међутим, они Енглези који су се одселили у Аустралију и Нови Зеланд порасли су за око 83 милиметра.

У истом временском периоду Јапанци који су се одселили у Северну Америку постали су виши за 10 сантиметара, док су они који су остали на јапанским острвима постали виши само за 6 сантиметара.

По мишљењу стручњака пораст висине је по следица разних фактора као: промене климе, дужег сунчања, промене у исхрани итд.

Поново доносимо неколико кратких детективских прича-загонетки у којима се појављује ваш стари познаник инспектор Вернер. Верујемо да сте од њега већ научили да на сваки податак дат у причи и цртежу уз њу обратите пажњу и да ћете, на основу њих, успешно решити сваки задатак. За оне којима то није пошло за руком одговор дајемо на 14. страни.

КО ЈЕ УБИЦА?

Једна жена алармирала је полицију и позвала инспектора Вернера кад је чула да је у једном од суседних станова у приземљу велике најамне кућерине одјекнуо пуцањ. Вернер је дошао с два јака полицајца којима је наложио да развале врата стана.

Док су се они мучили око тога, три сусетке, радознале и уплашене, стајале су на степеништу.

— Ужасно — прошаптала је фрау Шнајдер — и то у нашој кући.

— Те убице требало би много строже кажњавати — приметила је металним гласом фрау Петерсен.

— Можда није мртав — додала је фројлајн Хинц.

Врата су била разваљена и инспектор Вернер ступио је у једнособни стан. Закупац стана, један педесетогодишњи банкарски службеник, лежао је мртав на поду. Недалеко од његове десне руке инспектор је открио револвер из којег је несрећној жртве био испаљен метак у чело. Самоубиство? Док су полицајци и техничко особље претресали собу и узимали отиске, инспектор је пришао отвореном прозору и бацио поглед на плочник до којег је било око метар и по.

А онда се окренуо трима женама:

— С једном од вас морам озбиљно да поразговарам.

Којој је од њих три инспектор упутио те речи? Фрау Шнајдер, фрау Петерсен или фројлајн Хинц?

*

ВРАТИТЕ ЗЕЦА!

— Инспекторе, каква срећа што сте дошли баш овамо да се купате. Помозите ми, молим вас, да добијем натраг свог зеца. Мој зец припада једној необичној врсти и једва сам га набавио. Сваког да на сам га лично изводио да истрчи по трави и никад му нико није причинио никакво зло. Данас сам га пустио да трчи по барицама. Он се увек враћао на први позив. А ево, данас су га ухватили. То је учинио неки од радника који су пре седам дана дошли ова мо да нешто зидају. Знате, они су се стално смејали мени и мојој љубави према овој љупкој животињици. Радник је на моје очи ухватио зеца и покушао да побегне. Ја сам у младости био тркач и потрчао сам за њим не испуштајући га из вида. Видео сам кад је ушао у ово купалиште. Мора бити да се и сада налази ту, међу купачима. Инспекторе, молим вас, нађите га и натерајте га да каже где је сакрио мог зеца.

Док је узбуђени човек причао, инспектор је пажљиво разгледао све присутне.

— Чујте, пријатељу, — обратио се најзад инспектор Вернер једном од њих — вратите човеку његовог зеца и извините му се. А ја вам препоручујем да се убудуће оканите таквих глупих шала. Оне понекад могу и лоше да се заврше.

Како је инспектор Вернер препознао човека који је узео и сакрио зеца?

НУМИЗМАТИЧКА ЗБИРКА

Догодила се страшна несрећа, инспекторе — рекао је кустос музеја Ритер пружајући инспектору Вернеру руку која је дрхтала. — Не можете ни да замислите колико сам узбуђен. Испричаћу вам све по реду. Остао сам данас у музеју да бих свршио неке послове и довео у ред наше финансијске послове. Седео сам за овим писаћим столом над неким рачунима када сам изненада угледао на десној страни једну сенку. Прозор је био отворен.

— Нисте чули никакав шум? — запитао га је инспектор Вернер.

— Баш никакав — одговори Ритер. — На радију је била музика, а поред тога био сам удубљен у посао. Одједном, осетивши поглед од сенке видео сам како је неки човек искочио кроз прозор. Одмах сам упалио лустер и открио да су нестала два ковчежића с драгоценом збирком новца које сам донео у кабинет да бих нешто прегледао. У ужасном сам положају: та збирка је процењена на 10 хиљада марака.

— И ви мислите да ћу ја поверовати у вашу причу? — љутито му се обрати инспектор Вернер. — Нико још није успео да ме наведе на танак лед, па нећете ни ви.

На основу чега је инспектор Вернер закључио да је Ритер покушао да га превари?

ПЛЕС КОД ЖИВОТИЊА

Многобројна посматрања која су извршили природњаци показују да игра није својствена само људима. Колер наводи да је виђао групе мајмуна који се држе за руке и играју коло. Пингвини, нојеви, пауни, фазани и голубови у време парења изводе врло сложене и лепе плесове. Борба коју воде мужјаци око женке често исто тако представља неку врсту симболичког плеса. Најчешће су учесници плеса сјајно украшени и искићени мужјаци, док је женка по правилу само гледалац. Познати су чак и плесови риба и инсеката. Аустријски природњак фон Фриш је испитао изванредне љубавне игре пчела. Разна истраживања показују да су основе игре људи научили од животиња.

НАЈВЕЋИ КОМАД НОВЦА

Највећи комад новца на свету, шведског је порекла, тежак је 20 килограма, а његова величина је 35 x 65 сантиметара. Овај новац искован је 1664. године. Приказан је на светској изложби у Њујорку.

И ПРОШЛОСТ СЕ МОЖЕ ФОТОГРАФИСАТИ

Проналасци у техници фотографисања омогућили су да се последњих година остваре права чуда у овој области. Једно од њих представљају и такозване термичке камере. У Америци су произведени најновији модели такве камере са инфрацрвеним зрацима. По облику и величини тај необични апарат подсећа на телевизијску камеру. Он хвата топлотна зрачења предмета и живих бића. Уређај који служи за примање тих топлотних зрачења ни је већи од главе чиоде, али је његова осетљивост тако велика да се помоћу њега могу бележити промене температуре и од десетог дела степена.

Да би се схватиле фантастичне могућности овакве камере довољно је дати један пример: бацили сте поглед на

три празне столице. На две од њих седела су два човека, који су нешто пре фотографисања устали. И гле чуда! Снимате помоћу термичке камере и она успе тачно да сними стас, силуету, положај тела и прекрштене ноге људи који већ одавно не седе на столицама, тачније напустили су их пре четврт часа.

Помоћу камере која „васкрсава“ прошлост можете фотографисати празан простор за паркирање кола а да ипак сазнате колико је аутомобила на њему било паркирано. Апарат бележи она места која су била заштићена од сунца сенком возила.

Термографија је већ учинила велику услуге медицини. Помоћу ње може се разликовати здрав од оболелог зуба, одредити дубина опекотине или карактер унутрашње контузије код повређеног који је изгубио свест, открити рак у првом стадијуму када је то немогуће учинити помоћу свих осталих метода испитивања.

ХУМОРЕСКА

КО ЈЕ КРИВ

ПРИЧА О ДВЕ ДРУГАРИЦЕ. ЈЕДНА ЈЕ ВОЛЕЛА ДА ПУТУЈЕ АВИОНОМ, А ДРУГА АУТОБУСОМ, АЛИ СЕ СВЕ ДОГОДИЛО СУПРОТНО.

Кад стигне лето људи као по неком закону осете да су уморни и да би требало да се бар мало одморе. Иду свуда: у планину, на море, у села крај река, свуда где се може наћи пријатан кутак и где разиграни живци блажено заспу.

Неко иде сам, неко са породицом, неко са другом или другарицом. Али када тако дубоко размишљамо о годишњем одмору, да кажемо и реч-две и о превозним средствима. Неко иде на одмор возом, неко аутобусом, неко авионом, а неко властитим колима.

Али доста о том и на овај начин. Прећимо како се обично каже, на ствар, у овом случају, на случај Пелагије Петровне и Агафије Витровне.

То су две старе пријатељице. Живе као две добре прије. Једне недеље је Пелагија на ручку код Агафије, а друге недеље Агафија код Пелагије. Пелагија кува природна јела, а Агафија користи савремену технику у домаћинству, па јој је кућа пуна конзерви и кесица са разним супама. Тако оне ручају, мало се одморе, после попију кафу и блажено осете да им је то пријатно па све то одржавају као неки ритуал. У свему су се слагале само не у превозном средству. Агафија, млађа, воли да путује авионом, а Пелагија, старија, аутобусом.

— Шта ћу, каже Агафија. Морам Пелагију да слушам, старија је. Али, право да вам кажем, живот ми се смучи кад помислим да ћемо у четири ујутру кренути аутобусом па стићи на море негде у десет увече. Страшно! Пелашка не сме да путује авионом...

И тако се две прије када дође време годишњих одмора спремају за пут по десетак дана унапред. Попишу све шта треба да понесу и да ураде.

— Знаш како је, каже Пелагија. Сада смо у годинама када се лако заборавља.

Све је, дакле, било по списку, па је записано да и аутобус полази у четири ујутру, да треба кренути од куће у три сата по поноћи; сат раније пре поласка. Лепо оне кажу:

— Боље је да ми чекамо аутобус, јер он нас сигурно неће чекати...

— Пелагија, душо, ти си старија и озбиљнија, а ја сам нервознија. Нека код тебе стоје карте за аутобус, па их ти донеси на станицу.

— Добро, добро, каже Пелагија и ставља карте у ташну.

И легле увече. Мало нервозне, али дубоко уверене да је све у реду. Пред спавање обавиле још један разговор телефоном:

— Дакле, Пелашка, састанак у три на станици.

— Разуме се, драга Агафија, тачно у три. Хајде лаку ноћ и спавај мирно.

☆

Звррр, звррр, звррр... поскочио је будилник у соби Агафије. Она је скочила као помамна и погледала у сат.

— Дивно! Тачно три!

Спремила се Агафија и стигла на станицу тачно двадесет минута пре поласка аутобуса. Почела да се осврће на све стране, али

Пелагије нигде. А минути пролазе брзо као врагови. Агафији се чини да их неко јури на часовнику.

— Шта ли је с њом. Да јој се није шта десило. Не, не, није могуће. Јавио би неко, мисли Агафија и шета као по жеравици. Просто јој се чини да ће јој очи испасти од сталног изгледања. Али, све бадава. Пелагије нигде.

— Полазак! чу се глас кондуктера.

Замрла, укочена Агафија уђе у аутобус и седе.

— Да вам није зло? — пита кондуктер.

— Не, али молим вас ако имате једно празно место до Д... Уосталом знам има два места... Несрећа, мајер, имам карту, али закаснила је моја другарица... Дајте нову... Платићу.

Са картом је сад у реду. Агафија је још неко време гледала кроз прозор не би ли видела Пелагију, али узалуд.

☆

Аутобус јури као помаман. Измакао већ из града. Друм ишчезава иза њега, промичу куће, шуме, градови, варошице, негде стане да се путници одморе, па се путовање наставе. Агафија све то као да није примећивала. Осећала се као да је парализована.

Најзад око десет увече угледа блиставо море: осветљено месечином. Време дивно, свеже. Стигла Агафија пред раније погођени стан и звони. И шта мислите ко је отворио врата? Пелагија.

Стале па гледају једна у другу. Не знају шта да кажу. Да се свађају не иде. Да се смеју то већ иде. И почеле слатко и лудо да се смеју, јер, на крају, није ред да се кука на одмору.

— Па, како то да се деси теби, Пелагија? — пита је Агафија.

— Лепо, закаснила, као и толики људи што закасне. Ко луда сам стигла на станицу надајући се да ћу затећи аутобус, али сам по сату већ видела да је касно. Била сам очајна. Узела сам такси, па право на аеродром. Срећа било место у авиону и ја зачас овде. Знаш, Агафија, све је крив онај мој будилник. Закаснио, стар је...

— Касно, Пелашка, касно, није крив будилник...

КОРИСТАН УРЕЂАЈ...

У Енглеској се продају алармни уређаји који раде на батерије а служе за откривање пожара, покушаја обијања станова, гаража итд. Приликом пожара аларм се укључи помоћу термостата и активира звонце које има продоран звук и чује се на раздаљини од пола километра. Овај уређај може да се користи и као аларм када лопови почну да обијају станове. Уређај се повеже са контактним прекидачем на вратима или прозорима просторија које треба да се заштите од лопова. Све је то направљено тако да се веће зграде могу да опреме са по неколико међусобно повезаних алармних уређаја.

ХРАБРА ЖЕНА

У близини Красноселкупа, у Совјетском Савезу, један вук ушао је у кокошињац једног насељеника. Домаћица куће смело је ухватила вука за реп, витлала га око себе неколико пута и бацила га у један угао штале. Ту га је њен муж убио, пре него што је дошао к себи.

ДИМИНО ПОРЕКЛО

На забави код једне угледне париске госпође, некакав уображени племић прије романсијеру Дими Оцу и дрско га упита:

— Јесте ли ви господин Дима?
— Да.
— А је ли истина да је ваш отац био мулат?
— Јесте.
— А ваш прадед?
— Мајмун.

На то се племић стаде да смеје, а Дима му рече:

— Да, као што видите моје порекло почиње тамо где се ваше завршава.

ОГРОМНА ФАБРИКА ПОД ВЕДРИМ НЕБОМ

Од прастарих времена воде Јордана и многих других мањих река сливају се у Мртво море које се налази 400 метара испод нивоа других светских мора. Упркос томе, врело сунце јужног поднебља доприноси брзом испаравању воде овог необичног мора које данас има четири пута мању површину, него у недавној прошлости. Сваког дана се испари седам милиона тона воде Мртвог мора. Наравно, ми нерали се не испаравају већ само повећавају густину преостале воде. Она данас садржи око 27% соли, што је пет пута више него у најсланијем мору, а један литар његове воде тежак је 1170 грама.

Никакав живот не може постојати у води која је засићена са толико много хемикалија. Од овога су изузетак из весне микроскопске бактерије које су научници недавно открили. Сваки сложенији организам одмах би угинуо. Десетине хиљада риба које доплове Јорданом завршавају на тај начин сваке године трагично свој животни пут.

Вода Мртвог мора је изузетно горка. Неколико тутља ја довољни су да најснажнијег човека натерају на жестоко повраћање. Осетљивији могу и да умру. Због тога није никакво чудо што се на плавим пространствима овог мора смрти нико не бави воденим спортовима; нити има пливача, нити веслача.

Мртво море данас представља огромно богатство. Оно садржи око 45 милијарди тона разних хемикалија, а поред осталих, натријума, калијума, калцијума, хлора, бакра, магнезијума и брома. Со се добија од најстаријих времена, али је израелска влада сада израдила планове за експлоатацију и осталих драгоцених сировина. Још крајем ове године заградиће се насипом, дугачким 50 километара, плитка пространства израелског дела Мртвог мора. Израелска влада уложиће преко 150 милијарди старих динара да би експлоатисала минерале из те фабрике под ведрим небом. Услови производње су необично повољни, јер су сировина и гориво бесплатни. Испаравање се врши захваљујући врелини сунчевих зракова. Најглавнији производ биће поташа која се као ђубриво необично много тражи у целом свету. Кроз неколико месеци годишња производња поташе износиће милион тона. Резерве су тако велике да би Израел могао да задовољи потребе целог света у току пуних 200 година.

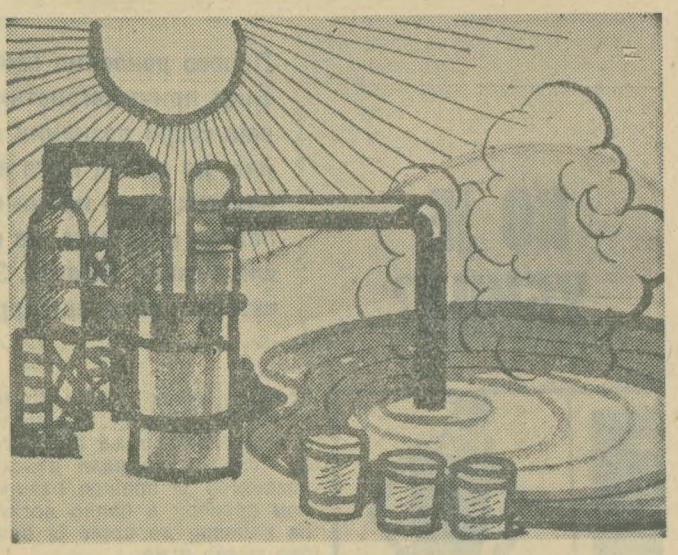

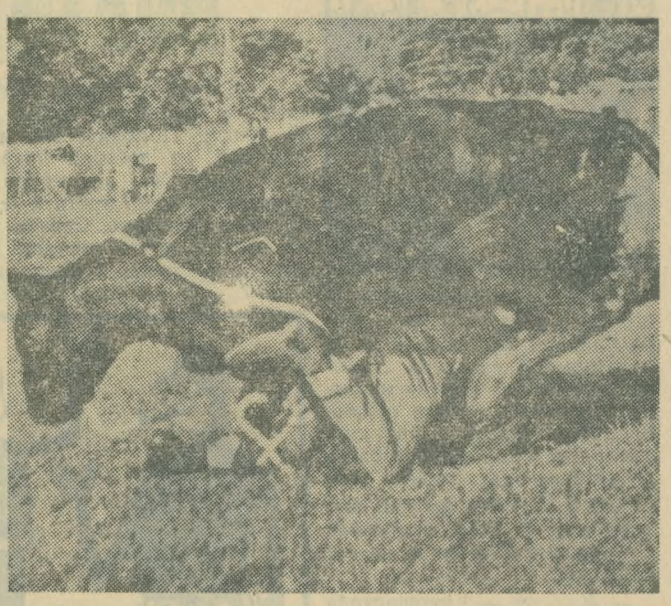

СИЛОМ КАУБОЈ

Џемс Полард из Лифтона у Енглеској не зна ни сам како се жив извукао испод овог колоса. Приликом једне сеоске свечаности Џемс је хтео да се прикаже као каубој јашући на црном сеоском бику. Кажу да се после овога заклео: никад више...

НАЈМЛАЂИ ПОДОФИЦИР НА СВЕТУ

Подофицир Галип Барас присуствује свим великим војним парадама. Свечаним покретима полаже венце а кад треба држи и говоре, које сам саставља, пред микрофоном. Његов однос према потчињенима је узоран а опхођење према старешинама необично природно. Све то не би било необично да Галип Барас, ваздухопловни подофицир у II турској армији код Анкаре нема само дванаест година.

Галип је своју војничку каријеру започео много раније, у трећој години. Авијатичари II армије открили су га приликом једне дечје костимиране забаве на којој се дечак истакао правим војничким оштрим маршом. Уз то био је у униформи. Свечано је проглашен за маскоту армије. Отада је војник са свим правима и дужностима.

Када сирена најави аларм у гарнизону, он ревносно скаче чак и ноћу из кревета, свестан своје дужности. Двапут недељно врши патролну службу; тада дванаестогодишњак строго води рачуна о томе да одрасли војници буду у својим касарнама тачно у 21 час. Мали подофицир је такође познат као вођа патрола у ноћним клубовима и биоскопима. Са палицом у руци он озбиљно и ревносно обавља своју службу.

Галип Барас је званично уписан у војску. Откако носи подофицирски гајтан и две траке на рукаву — декрет о постављењу бр. 4210-66-45 уручио му је шеф штаба — добија и плату. Један део троши за школске књиге, а подофицир не презире ни — жвакаћу гуму.

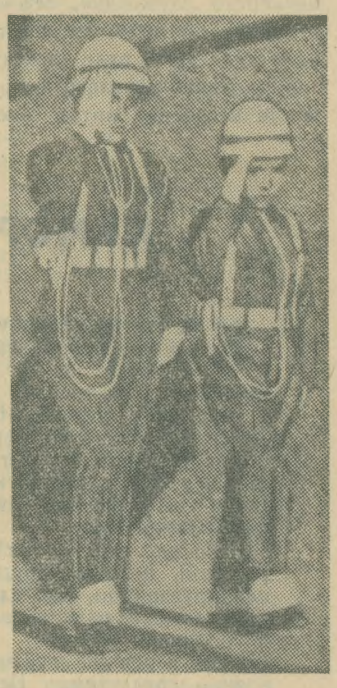

НАЈМЛАЂИ ВОЈНИЦИ НА СВЕТУ ПОДОФИЦИР ГАЛИП — 12, ЊЕГОВ БРАТ СУАД — 9 ГОД.

Пешадија није хтела да заостане за ваздухопловством па је и она потражила маскоту. Ко је био ближи него породица Барас? Ту се нашао Галипов деветогодишњи брат Суад. Пешадијска маскота додуше по чину стоји још испод ваздухопловне. Када се браћа нађу у родитељском дому, Суад стоји мирно пред Галипом,

МУМИН на ПУСТОМ ОСТРВУ

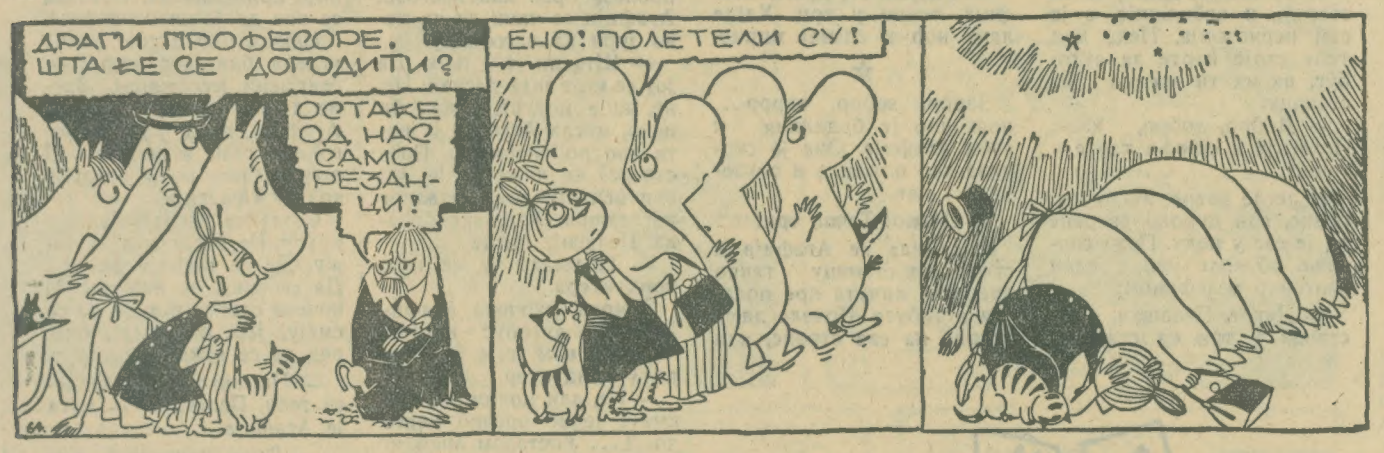

КАЗНА ЗА ЛЕНШТИНЕ

Славни атински законодавац Дракон (VII век пре наше ере) израдио је Атини многе законе. Атински говорник Демад говорио је да су ти закони писани крвљу, јер су били веома строги. Један од Драконових закона предвиђао је смртну казну за сваког човека који би се затекао у нераду и беспосличењу.

И Амазис, египатски краљ, предвиђао је у законима да поједини грађани у одређено доба године долазе префектима покрајина и да ту кажу шта су урадили. Сваки онај ко није могао да докаже да ради неки одређен и поштен занат од кога живи кажњаван би се смрћу. Такав човек сматран је опасним по људско друштво.

НЕОБИЧНО ТАКМИЧЕЊЕ

У Сан Франциску, у Сједињеним Америчким Државама, одржана је изложба паса. То не би било ништа чудно да се нису делиле награде које је требало да добије онај пас, који кад му се пружи месо почне најбрже да врти репом. За избор победника жири се служио електричном штоперицом.

АУТОМОБИЛ – „МОРСКЕ ПЕЋИНЕ“

Стари, више неупотребљиви аутомобили у Америци сада представљају око два милиона и 300 хиљада тона метала. Пошто би претапање било скупље, него што је цена новог метала, одлучено је да се аутомобили баце у море дуж обала да би рибама послужили као заклон.

Кукци-храна будућности

Све већи пораст становништва у свету доводи у питање исхрану људи у неким земљама. Због тога привредни стручњаци и научници озбиљно проучавају да ли би неки инсекти могли да послуже као храна и колика би била њена вредност. У обзир би дошли кукци. Из њих би се издвајао протеин и његовим додатком повећала хранљивост неких животних намирница. Стручњак за исхрану доктор Роналд Тејлор са Калифорнијског универзитета саставља списак хране с додатком протеина од инсеката. Ова храна, како он тврди, била би веома разноврсна.

Ново занимање

Течај прве помоћи обавезан је за све разносаче телеграма у Кардифу, у Енглеској. То је учињено због тога да би они могли да помогну особама којима позли кад прима телеграфски извештај о некој несрећи, тешкој болести, смрти неког члана породице и тако даље.

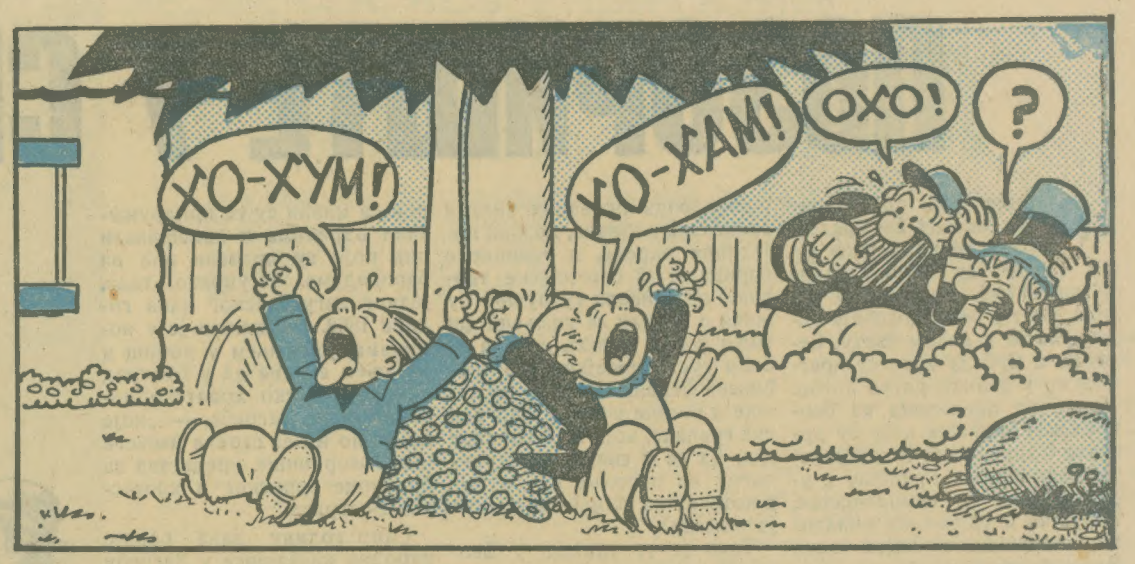

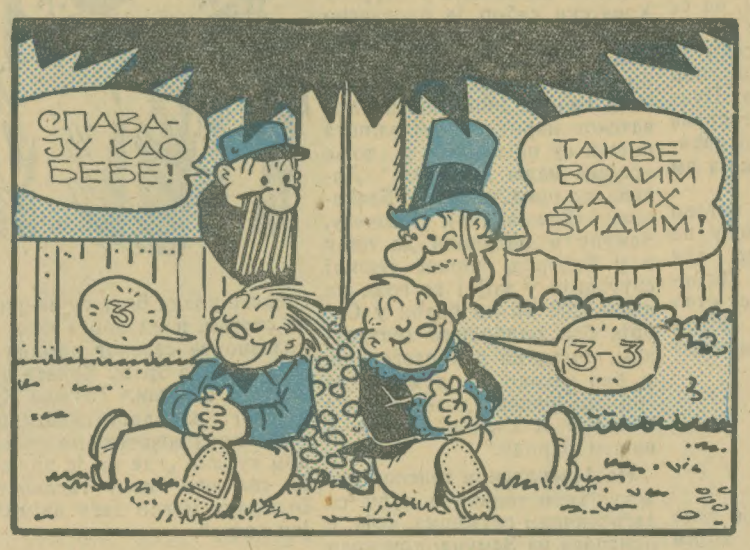

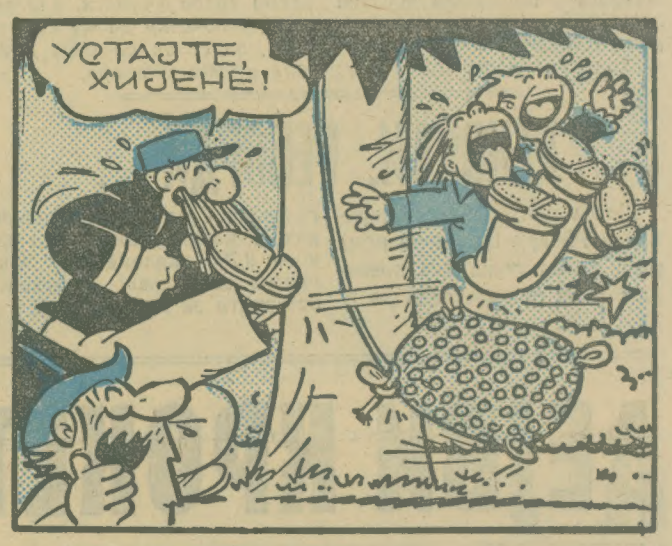

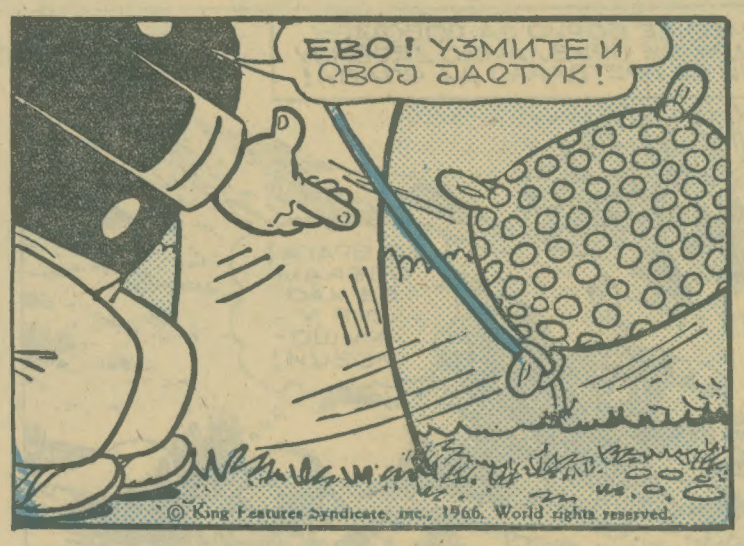

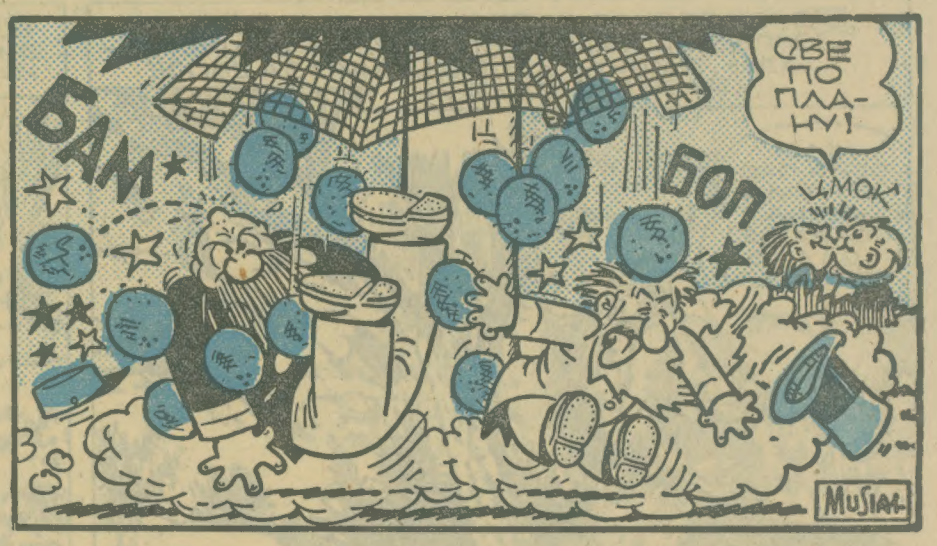

ИЗДРЖЉИВОСТ ГОЛУБА ПИСМОНОШЕ

Голубови писмоноше коришћени су још у старом веку. У току последњих година извршен је оглед шта све може да издржи голуб писмоноша. Научници су стављали голубове у нарочиту комору у којој се мењала температура, притисак и надморска висина. Тако су голубови излагани температури од минус 42 степена Целзијусових, нагло су их дизали са морске обале на висину од 9 километара, али су они увек мирно седели као да се у њиховој околини ништа не дешава. Није им се ни перје накострешило. Међутим, човек у таквим променама губио би боју лица или би се онесвестио, а неки би и умро.

ЈЕДИНСТВЕНО

Необичан живот и навике морске видре проучавају амерички и британски зоолози. Видра је, по њиховом мишљењу уекорђер света у лепом пливању. У том положају она на трбуху носи своје младунче, а тако га и доји. Једе углавном шкољке које налази на дну мора. По храну полази снабдевена каменом. Док плива на леђима камен јој се клати на трбуху, а кад зарони чврсто га носи испод мишке. С каменом удара шкољку држећи је чврсто једном шапом. Гладна морска видра успе да отвори и поједе око 40 шкољки за један час. Камен јој служи и да одваљује пужеве са подморских стена. Ти пужеви су за њу права посластица. Овако сложено и добро употребљено оруђе јединствен је пример ове врсте у животињском свету.

ДОВИТЉИВ ЧОВЕК

Председник једног осигуравајућег друштва у Француској који је углавном посећивао пољопривреднике слабо је пролазио. Сељаци су се изговарали да немају времена да разговарају с њим, пошто имају много посла. Због тога је он најмио једног пољопривредног радника који га је стално пратио и обављао неки посао уместо сељака, док је он с њим закључивао осигурање.

ПОЗОРИШТЕ У СЕНЦИ ТОПОВА

Године 1862. од почетка јуна месеца Београд је доживљавао тешке дане. Турци су бомбардовали незаштићену београдску варош. Вест о овом догађају одјекнула је у целом свету. Београд и Србија били су претворени у велики ратни логор. Улице на прилазима ка београдској тврђави, коју су држали Турци, биле су заграђене барикадама. Грађани, студенти Лицеја, гимназијалци, занатска и трговачка омладина, наоружани оружјем сваке врсте бдели су на барикадама. Осниване су и војне легије у којима су учествовали и странци. Међу њима било је највише Бугара.

У Београду су све школе престале да раде. Студенти Лицеја придружили су се одбрани београдске вароши. Тада једина гимназија у Београду привремено је премештена у Пожаревац, али је велики број њених ученика остао у вароши, на барикадама.

Ноћу су се калдрмисаним београдским улицама чули тешки кораци окованих чизама грађанске одбране, дозиви појединих одреда, и лозинке с барикада. С београдске тврђаве, одјекивали су пуцњи пушака и видели се упаљени фитиљи поред топова, којима су били густо посејани сви тврђавски бедеми. Биле су то тешке и бесане ноћи за београдске грађане, који су били спремни да се у сваком тренутку дигну из постеље на оружје и потекну на заборно место свог махале.

Тако је то трајало у Београду неколико месеци, па се наставило и онда када су европске силе дипломатским акцијама донекле ублажиле спор између Турака и Срба. Пуцњеви с београдске тврђаве још су опоминьали Београђане на сталну опасност која им оданде прети.

У Београду је живот готово замро. Грађани су дању на брзину обављали само оне најпотребније послове. Трговци и занатлије држали су отворене радње сат-два, потом су они старији напуштали варош, а млађи су се придруживали одредима и замењивали оне који су провели ноћ на барикадама. И управо тада, једног августовског дана године 1862. објављено је у новинама, ударањем у добош и читањем афиша да у Београд долази братско хрватско позориште из Загреба, — „које ће смело и без страха извести низ позоришних представа за браниоце српског и хрватског Београда."

Само годину дана раније народно казалиште у Загребу Хрватски сабор је прогласио „земаљским заводом", народном установом која ће примати сталну помоћ. У летњој сезони године 1862. глумци Хрватског народног казалишта пошли су на турнеју у „доње крајеве наше домовине". Давали су представе и у Бечкереку (Зрењанину), Панчеву, Земуну и одлучили да пођу и у Београд, упркос тешкој ситуацији у којој се град налазио „не би ли браћи у Србији бар одабраним театралним комадима дух разгалили, и бар некако се одужили за њихова јуначка дела која се с поносом и славом истичу у нашем народу."

На београдском савском лиману (пристаништу) лађу са загребачким глумцима, која је приспела из Земуна, дочекало је мноштво београдских грађана, већином под оружјем. Изгледа да је турска посада приметила овај велики скуп Београђана на савској обали. И док је један од лицејаца одушевљеним говором поздрављао браћу Хрвате, са свих тврђавских бедема осули су се плотуни из пушака турских низама.

Београђани у испратили сво је драге госте поред Ђумрука не према Варош капији. „Београдске улице биле су закрчене светом, и од онога који је долазио са савског лимана и оног који је браћу Хрвате дочекао у вароши." Глумци Хрватског народног казалишта били су размештени по приватним кућама „где им је пружено све што се у тадашњем Београду могло дати најмилијем госту".

Београд у то време још није имао позоришну зграду, али су се у Поп Пантиној улици (данас Космајска) у једној пространој згради повремено давале позоришне представе.

У тој згради на позорници с врло скромним декором и при осветљењу од „миликерца" давали су своје представе и хрватски глумци. Недостатак техничких средстава није сметао ни глумцима ни публици. Хрватски глумци извели су у Београду низ родољубивих комада и представили „врло раскошно живе слике на крају сваког комада.

У позоришну „салу" могло је да се смести тек две до три стотине гледалаца. Све је било пуно „као у бундеви коштица". Напољу је било бар још неколико пута толико публике која је и не видећи о чему се ради и говори урнебесно прихватала одушевљено одобравање оних унутра". Представама је присуствовао и кнез Михајло с руским и енглеским конзулом.

На београдским улицама хрватски глумци сусретани су срдачно. О њих су се готово отимале приватне куће и гостионице, где би се окупљали грађани такмичећи се који ће бити раскошнији у понудама. Тада су се и у Загребу и у Београду, као свуда у нашим крајевима, певале многе песме које су биле заједничке. За време боравка хрватских глумаца у Београду од тих песама орише су се улице. Певале су се на барикадама, у ашчиницама, певали су их сви.

Студенти Лицеја и ђаци Велике гимназије „приредили су сјајан банкет у част хрватских гостију и њиховом су се позиву одазвали сви што су се у Београду затекли — цивил и војска" — пише дописник једног загребачког листа. Зграда Лицеја (конак кнегиње Љубице) била је украшена хрватским и српским заставама ратним трофејима, отетим топовима с варошких капија и разним другим оружјем. „Миле хрватске глумице уводили су у зграду лицејци и давали им почасно место." Иначе познати хрватски глумац и писац врло популарних комада („Граничари", и „Црна краљица"), тада још млади Јосип Фрајденрајх — у Београду је прекрштен у Весељковића (што донекле и значи његово презиме). Особито су се радо с њим дружили лицејци и гимназијалци, узајамно се „засмејавајући". Новокрштени Весељковић уживао је у београдским шалама и доскочицама, које није заборавио ни у дубокој старости. — „Иза сваке здравице на овом банке ту беше отпевана која српска или хрватска песма, а глазба је ударала у свечане акорде".

— „Дне 26. августа 1862. године Хрвати су из Београда испраћени с љубављу и дубоком захвалношћу грађана овог нашег слободољубивог и неукротивог југословенског града, дичног града Београда". Тадашњи београдски листови нису могли да се нахвале „своје хрватске браће која су испред топова с тврђаве дошла да пруже борбеним Београђанима толико дивног и вишег уживања. Хвала вам, мила и најближа браћо Хрвати..."

УСИСИВАЧ КОЈИ ПАМТИ

Једна британска фабрика електричних предмета за домаћинство приказала је у Лондону усисивач са „електронским памћењем". Усисивач обавља свој посао по плану: сам прелази кроз одаје које треба да очисти, зна којим редом треба учинити, али то мора у почетку да му се означи, па се он по томе доцније стално управља.

РЕКОРДИ, РЕКОРДИ...

Шеснаестогодишњи Американац Ричард Броунриц намерава да на ролшуама превали пут од северозапада до југоистока Сједињених Америчких Држава. Дужина пута износи 8.700 километара. Он сматра да ће овај подухват остварити за шест месеци.

ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ

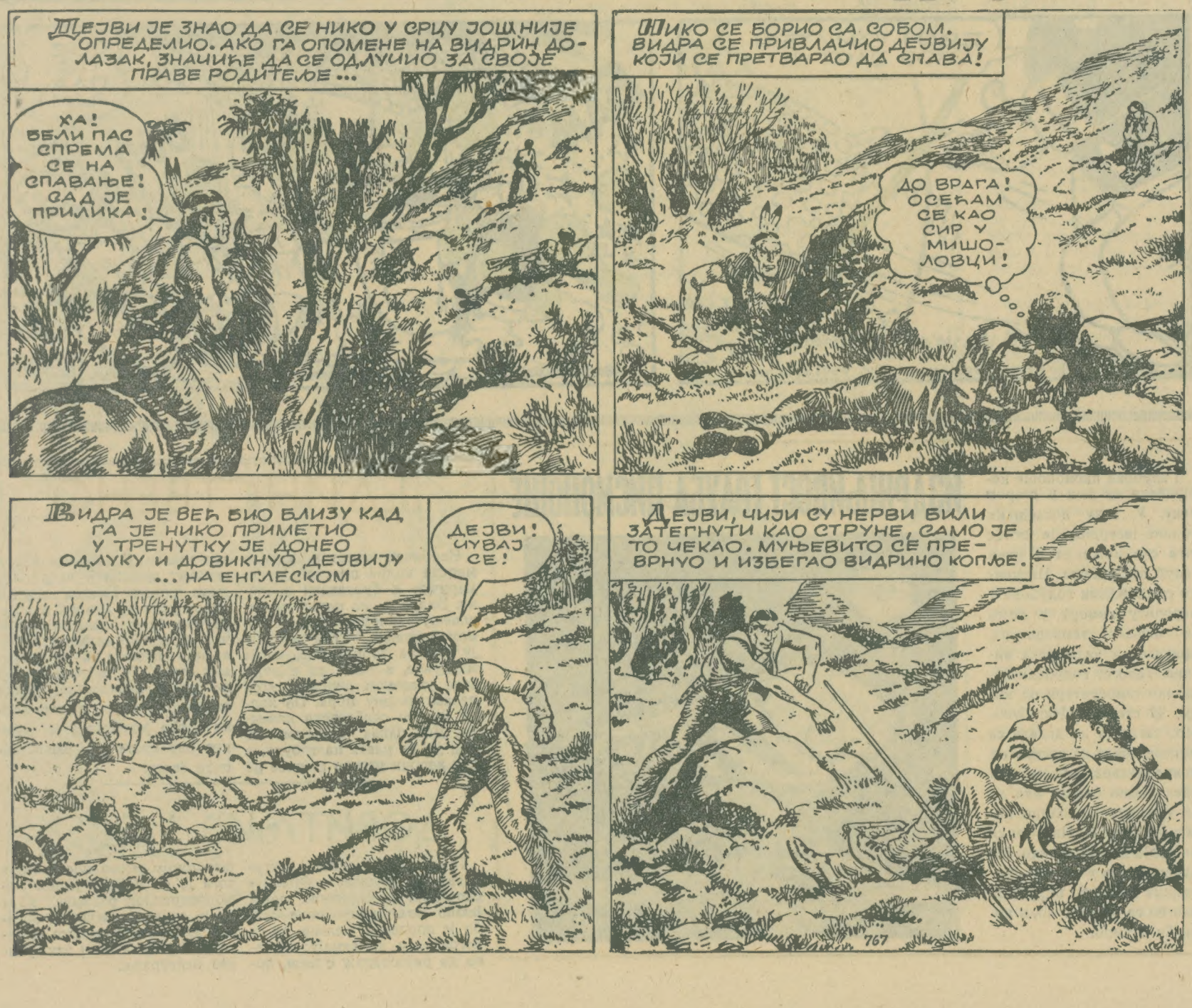

ПАЗЕ НА ЛИНИЈУ

Власник једне посластичарнице у Јоханесбургу, у Јужној Африци, гледа да што боље угоди својим муштеријама, а нарочито женама, које желе да сачувају витку линију. Обичне столице заменио је седиштима са вагама. Госпође могу безбрижно да се сладе колачима. Вага, која је веома осетљива, опомене их кад је доста.

Тајанствено острво

ПО РОМАНУ ЖИЛА ВЕРНА
ЦРТА: Н. КРУЉЕВИЋ

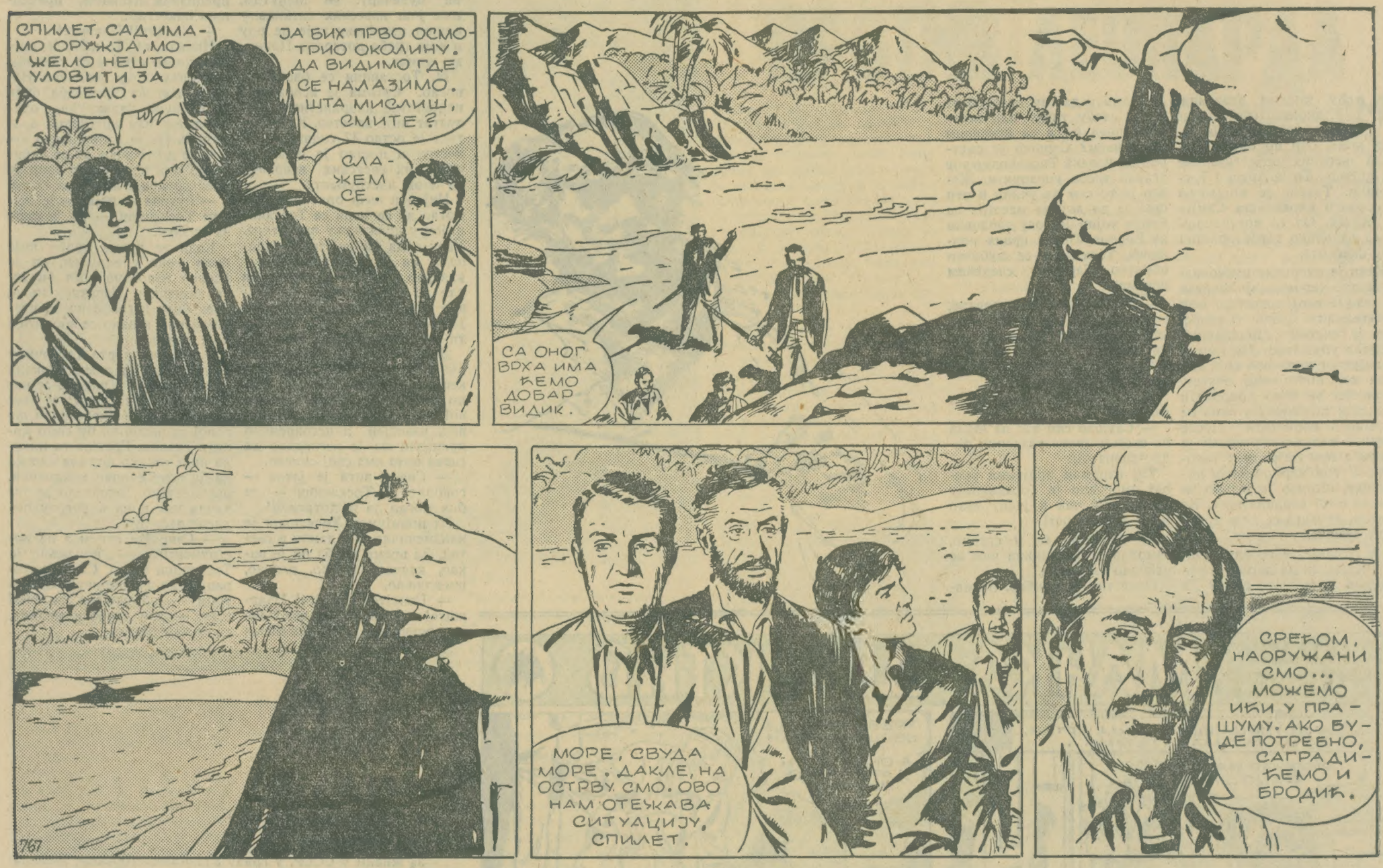

Шах АВЕРБАХ

ЈУРИЈ Лвович Авербах познат је у шаховском свету не само као велемајстор, уредник часописа „Шах“ и потпредседник Шаховске федерације СССР, већ и као шаховски путник број 1 данашњице и, достојан наследник преминулог шаховског Одисеја Боре Костића. Своју шаховску каријеру започео је у родном граду Калуги као десетогодишњак. За тренутак је прекинуо омиљену игру оловним војницима и почео да посматра црно-белу таблу на којој су отац и деда повлачили потезе фигурама које су биле тако сличне његовим играчкама. И тако из дана у дан мали Јура је посматрао покрете дрвених војника и схватио законе по којима се они крећу и временом постао равноправан партнер својим укућанима. Попут многих вршњака усавршио је шаховско знање и учио шаховску теорију у Дому пионира у Москви. Кад је 1938. године организовано такмичење младих шахиста у Љењинграду он се нашао на листи позваних дечака за турнир на коме су право приступа имали само млађи од 14 година. На турниру је заузео прво место и стекао звање првокатегорника. Почетак другог светског рата затекао га је у Москви као студента технике. Земљи су требали стручњаци, па је упућен на Урал да тамо заврши студије. Све до 1943. године налазио се тамо на студијама, које је завршио у Москви исте године. Овај град је за његову шаховску каријеру врло значајан. У то време играо се шампионат Москве у шаху на коме су се нашла славна имена совјетског шаха на челу с Ботвиником. Вижљасти плавокоси младић с титулом мајсторског кандидата увршћен је у листу такмичара. Као у лепом сну почеле су да се испуњавају његове жеље из детињства. Дошао је и сусрет с Ботвиником. Пре него што је повукао први потез налазио се у необичној психолошкој ситуацији. Сам себи није могао да поверује да се пред њим налази прослављени шампион,

па се два пута уштинуо да би се уверио да то није само сан. Ботвиник се бранио француском одбраном и после четрдесетак потеза морао да се задовољи нерешеним резултатом. На том турниру Авербах је заузео шесто место и освојио титулу шаховског мајстора.

Од тада Авербах је учествовао на неколико десетина шаховских такмичења и обишао Земљину куглу. Такмичења су му донела: 1952. године титулу велемајстора, многе победе још више пријатеља са свих континената, незаборав не доживљаје..

Авербах је специјалиста за симултане утакмице на којима игра брзо и сигурно. У Аустралији је на једном таквом такмичењу победио четворицу домаћих мајстора. Кад на симултаним утакмицама наступају шахисткиње, он се труди да их не победи — већ им даје реми. Такав начин игре ефикасан је за пропаганду шаха, али садржи опасност за велемајстора. То му се десило на турнеји по Пољској у партији где је стајао на добитак. Изненада, његов партнер замолио га је за дозволу да га у даљем току и игре замени супруга. Велемајстор је пристао и намерно почео да игра слабије потезе како би се партија завршила нерешено. Пошто је повукао серију слабих потеза, дошао је у тежак положај. Његова противница изненада се „журила“ па ју је супруг заменио — искористио је предност и победио велемајстора.

За Авербаха се прича да има огромну свеску у коју бе лежи занимљивости са такмичења. Он је таква тврђења демантовао, али више пута одличном меморијом доказао да се та „свеска“ налази у његовој глави. Тако је у Аргентини непрекидно шест часова причао шаховске доживљаје једном пријатељу.

Колико је он рад гост показује пример из аустралијског града Перта. У заказано време авион у коме се налазио велемајстор није атерирао на аеродрому. Из етера су стигле вести да због снажног невремена авион касни — требало је да прође пуна четири часа да се из летелице појави преморени Авербах. Није могао да верује да га градска репрезентација шашиста још чека: свих 40 табли било је заузето и утакмица је одиграна.

Хиљаде километара по Сибиру пропутовао је Авербах у марту месецу 1962. године. У крајевима око реке Лене за шест дана имао је шест симултаних утакмица. Није баш било пријатно на температури од —40 степени погледу што је путовао из дана у дан, одушевљено дочекиван и преко одређеног плана задржаван. После сваке утакмице домаћини су приређивали обилне вечере на којима су му наздрављали. Он није био у стању да им одговори истом мером, па је из места у место путовала вест: Велемајстор Авербах долази вам сув. То је значило: није изгубио ниједну партију нити је желео да проба вотку. Последњег дана жеља домаћина била је испуњена. Остале су да се играју само још две партије кад су му саопштили да је време да се иде на аеродром, јер авион за Москву управо што није стигао... Велемајстор је морао те партије да преда, да би касније с дубоким разочарањем констатовао да авион касни читава два часа.

Радна соба овог шаховског путника пуна је успомена са свих континената. Међу драге успомене убраја посету једном руднику угља у Совјетском Савезу у заједници са интернационалним мајстором Владасом Ивановичем Микенасом. Рудари су им поклонили по једну велику шаховску фигуру исклесану у угљу: Авербах је добио ловца, а Микенас скакача. Док се ловац и данас добро „држи“, скакачу су отпале уши.

Са такмичења има и лоших успомена које су неминовни пратилац сваког шахисте. На турниру у Југославији једна грешка стајала га је равно 190.000 старих динара јер му је за ту суму била умањена награда. Пред крај турнира изгубио је партију за коју се по теорији веровало да је реми. Начинио је у завршници грешку која је омогућила његовом партнеру да га победи. Тако је у укупном пласману Авербах имао мање поена него што је очекивао ,а да је имао само реми у партији коју је изгубио био би у самом врху табеле и добио би знатно већу награду.

Авербах је висок и много подсећа на шаховске мајсторе из Холандије. По лику је сличан велемајстору Смислову — бар по мишљењу шаховске публике. Тако му је једном приликом, док је чекао ред за биоскопске карте у Москви непознати љубитељ пришао и почео да тврди како га врло добро познаје из турнирске дворане и да зна како се зове — Васја Смислов. Уверавања нису помогла и човек је остао у уверењу да велемајстор жели да остане инкогнито.

Аљехинов пораз

На симултаним утакмицама Аљехин је нарочиту пажњу обраћао оним таблама где су седели шаховски мајстори или јаки аматери. Знајући за то шаховски мајстор др Сади Калабар дошао је на симултанку пошто је почела и замолио да буде уврштен у листу учесника. Жеља му се остварила и он је повукао неколико потеза у отварању који су упућивали да се ради о шахисти почетнику. Због тога Аљехин на ту таблу није обратио нарочиту пажњу па је дошао у слабију позицију и на крају изгубио. Победник је био разумљиво радостан, док се Аљехин љутио што му мајстор није представљен — и што је изгубио.

»СЛАБИ« ШАХИСТИ

На једном шаховском турниру у међусобној партији Аљехин и Нимцовић још у раној фази игре разменили су даме. Неки неупућени посетилац кад је то видео дао је коментар: — Какви су то велемајстори кад су још у отварању изгубили даме.

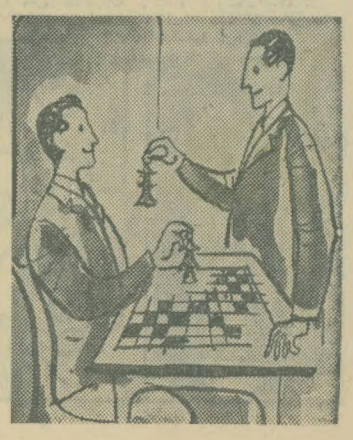

ЧАРОБНИ ШТАПИЋ
АРТУРА ТОСКАНИНИЈА

Међу многим великанима диригентске палице овога века постоји један коме, бар по оцени чланова његових оркестара, нема премца. То је Артуро Тосканини. Таквог је мишљења и познати виолиниста Самјуел. Антек. Он га поткрепљује са неколико карактеристичних анегдота.

Када је америчка национална радио-корпорација желела да оснује свој оркестар, њен председник Давид Сарноф дао је својим сарадницима следеће упутство: „Не узимај те ниједног музичара који припада већ постојећим оркестрима. То ће само допринети њиховом слабљењу а нама не ће много користити.“ После великог напора образован је ансамбл прворазредних извођача. У том хармоничном колективу, штрчао је једино из разито слаб кларинетиста. На жалост, за њега се није могла наћи замена.

Из Италије је позван славни Тосканини да диригује оркестром. Шта да се ради? Да ли пустити да сам маестро открије слабу тачку или иступити пред њега са искреним признањем? Сарноф је сматрао да човека Тосканинијевог угледа треба упозорити. Желео је то сам да учини и отишао је да дочека маестра са брода којим је овај допловио из Европе. После првих поздрава, Тосканини се љубазно обратио Сарнофу следећим речима:

— Имате леп скуп музичара, створили сте заиста диван оркестар. Изузев првог кларинетисте.

Сарноф није могао да се по врати од чуда.

— Али, маестро, како сте то сазнали?

— Слушао сам вас из Мила на својим краткоталасним радио-апаратом.

Тај скромни пријемни уређај омогућио је Тосканинију да открије чак и једну тако малу појединост!

— Одведите ме у студио, замолио је Тосканини чим се искрцао са брода.

Оркестар је вежбао. За маестра је била припремљена специјална ложа. Тосканини је замолио да му доведу кларинетисту чије је извођење вређало његов слух.

— Ви сте добар инструменталист, — обратио се Тосканини музичару. — Међутим, има још извесних ситница у вашем извођењу које не иду и које треба дотерати. Почнимо одмах.

И, Тосканини се бацио на посао. Сатима је исправљао недостатке кларинетисте. Резултат није изостао. Кларинетист је остао 17 година у оркестру и постао је један од најбољих светских извођача на овом инструменту.

Ниједан шеф оркестра није могао да се мери са Тосканинијем у познавању партитуре. Увек када би нешто зашкрипало, он је непогрешиво показивао и место у партитури где се то догодило, означавао виновника и прецизно објашњавао шта треба учинити да се недостатак отклони.

Део по део партитуре обрађивао је са сваким чланом оркестра посебно. Када је једно дело било спремно за извођење, склад је био тако диван, узвишен и истовремено прецизан да је изгледало да свака нота има свој смисао.

— Свака нота је јасна — говорио је Тосканини — да бих могао да је дотакнем!

За подијумом Тосканини је наизменично био демон и светац. За време проба он је викао, клечао, псовао, плакао, преклињао.

— Певајте! Певајте! Издржите! — позивао је извођаче у тренуцима приближавања врхунца драматичности Брам сове Прве симфоније.

Када је требало постићи особито потресан израз као у Посмртном маршу Бетовенове „Ероике“, он је клечао и са високо уздигнутом, али увек прецизном палицом, преклињао оркестар:

— Плачите! Плачите!

Никада се Тосканини није изражавао суво и са хладном рационалношћу логичара. Најмања његова примедба била је препуна надахнућа, одушевљења или интезивне драматике. Он је надахњивао извођаче до те мере да се чинило да они исту ствар свирају увек друкчије али увек боље.

— Рутина — изјавио је једном Тосканини — то је смрт за музику.

Када за време проба није било жена у дворани, он је псовао извођаче који би му се замерили. Наравно, то је увек било изговорено на италијанском и нико се због тога није вређао.

У току концерта Тосканини се претварао у свеца. Никада се није смешио, никада се није мрштио. Ако нешто у току извођења није одговарало његовој замисли, он би само махнуо главом. Грешка га никада није толико љутила као када би неко свирао механички, равнодушно. Дешавало се тада да чак и на концерту подигне песницу.

— Свирајте срцем а не инструментом — понављао је Тосканини често. Сваки магарац може да диригује оркестром — објашњава он свој став, — али свирати музику, то је већ тешко.

Писма читалаца

Драга редакцијо,

Ја живим у СССР, у граду Уст-Каменогорском. Желела бих да се дописујем с децом из Југославије. Зовем се Каћа, на јесен полазим у VII разред. Моја адреса:

Каз. ССР
Гр. Уст-Каменгорск 32
Ст. согра
Ул. Јунатов 37
Иванова Каћа

Желим да се дописујем са друговима и другарицама из целе наше земље и иностранства. Скупљам разгледнице разних градова и занима ме спорт, навијам за „Црвену звезду“. Волим забавну музику и филм. Дописивала бих се на српскохрватском, словачком и руском језику. Имам 17 година, похађам Економску школу у Алибунару.

Евка Листмајер,
Ул. М. Тита 154
Јаношик — Банат

Имам 16 година и идем у техничку школу. Желео бих да се дописујем са друговима и другарицама из земље и иностранства. Скупљам разгледнице, марке и значке. Језик дописивања руски и српскохрватски.

Гавриловић Драгиша
Насеље Ђ. Ђаковића 33
Светозарево — Југославија

Имамо по 15 година и желимо да се дописујемо са друговима и другарицама широм наше земље. Језик дописивања српскохрватски и руски.

Миливојевић Светлана и Станојевић Десанка
Жабари — срез Смедерево
Србија

Редовно читам ваш лист. Желела бих да се дописујем са другарицама и друговима из земље и иностранства. Завршила сам VIII разред и имам 15 година. Скупљам марке, разгледнице а нарочито ме интересују озбиљна и забавна музика. Језик дописивања: мађарски, српскохрватски, енглески, немачки, руски и есперанто.

Теодора Хирш
Ул. Георги Димитрова 39
Суботица (Југославија

Молимо вас да објавите наше адресе у листу који редовно пратимо. Имамо по 14 година. Желимо да се дописујемо са вршњацима и вршњакињама из наше земље, Француске или СССР. Волимо забавну музику и филм, сакупљамо марке и разгледнице.

Мирковић Радмила
Ул. Пр. Вилимоновића бр. 5
Рашка — Југославија

Ивановић Иванка
Ул. Ратка Луковића 4
Рашка — Југославија

Желео бих да се дописујем са друговима и другарицама широм наше земље. Имам 15 година и идем у I разред гимназије. Скупљам разгледнице, а занима ме и спорт. Навијам за скопски „Вардар“.

Ристо Христов,
Ул. Ђуре Ђаковића 17
Ђорче Петров —
СР Македонија

ХВАТАЊЕ ЛЕОПАРДА ЗА РЕП

НЕОБИЧАН ЛОВ У КИРГИЗИЈИ

ГОЛИМ РУКАМА ПРОТИВ ЛЕОПАРДА

РЕТКА, СНАЖНА И КРВОЛОЧНА ЗВЕР, ПОЗНАТА У ЗООЛОГИЈИ ПОД ИМЕНОМ СНЕЖНИ ЛЕОПАРД ЖИВИ ДАНАС ЈОШ САМО У ВИСОКИМ НЕПРИСТУПАЧНИМ ПЛАНИНАМА КИРГИЗИЈЕ. ЈЕДАН ОД УЧЕСНИКА УЗБУДЉИВОГ ЛОВА НА „ДИВЉЕ МАЧКЕ СНЕЖНИХ ВРХОВА“ ОПИСУЈЕ ХВАТАЊЕ КИРГИСКОГ ЛЕОПАРДА.

Моју је пажњу најпре привукла капа Авиша Ченибекова. Била је израђена од глатке беле чоје с црвеним ободом. С новом и крутом капом на глави он је већ сатима јахао испред мене следећи траг господара снежних обронака. На крају наше мале колоне ступао је искусни ловац на леопарде Чекир Абдрахиманов.

Заустављамо се на висини од 4.000 метара. Авиш везује коње, а затим се са својим пратиоцем договара о наредној етапи нашег пута. Изненадни енергични покрет старог ловца прекида разговор вођен шапатом. Он напрегнуто ослушкује... Међутим, коне могу ништа да чујем. Али, Чекир се сигурно није преварио. Узимамо наше оружје — неколико уштављених каишева, клупчад и једну врећу, — и следимо га. Нисмо прешли више од двадесетак корака кад и ми чусмо тешко, сипљиво дахтање. Старац је имао право, леопард је у близини.

Покушавамо да што је могуће тише прићемо дивљој звери. На једној стеновитој избочини, иза заклона од жбуња, опружио се леопард. Његово дахтање је престало, мишићи су му затегнути, чељуст полуотворена. Звер нас посматра с напетом пажњом.

Оно што се затим догодило одиграло се у једном трену. Леопард изненада прелази у напад. Црвено-бела капа га је изгледа изазвала. Авиш њоме удара око себе, дивља мачка је скочила, леопард и човек сачињавају живо клупко које се котрља. Из Чекирове пушке одјекну хитац. Пуцао је само у ваздух, своју једноцевку употребљава само тек у случају нужде. Леопард се крупним скоковима намах изгуби у жбуњу.

Јуримо према Авишу. Сем неколико огреботина, изгледа да је неповређен. Он се с муком подиже и уз горке псовке трага за својом капом. Међутим, ње нема. Пошто Авиш ни после десетак минута не престаје да кука за својом новом лепом капом, добијам утисак као да му се леопард више замерио због овог губитка него својим нападом.

Доста дуго већ следимо траг кад Авиш одједном натера свог коња у галоп. После тридесетак метара он скаче из седла, сагиње се, а затим се поново пење на коња — са лако оштећеном капом на глави. Оставивши несварљиви плен, леопард се изгубио у гуштару. Авиш претећи замахује песницом према његовом скровишту.

Наредног дана поставили смо заседу снажном мужјаку.

Авиш се прикрада разјареној животињи и вешто је хвата за реп. Брзином муње он навлачи леопарду врећу преко главе. Обневидела звер се грчи и остаје непомична. Авиш граби леопарда за врат и савија му главу према тлу. Чекир му притече у помоћ. Двојици ловаца најзад полази за руком да дивљој мачки вежу задње ноге. Међутим, леопард збацује врећу с главе и опасно размахује својим предњим шапама. Чекир му поново навлачи врећу преко очију и хвата га за „гриву“. Беспомоћном леопарду стављају гу жву у чељуст и Авиш чврсто притеже кожни ремен на потиљку звери. Са везаним пленом враћамо се у долину.

У подножју нас очекују кола са грубо склепаним кавезом. Ухваћени леопард фркће и показује очњаке. Он бесно налеће на сваког ко се приближи колима. Авиш користи прилику за „разговор“ с њим:

— Ти пасји сине, — каже он, — погледај моју капу, моју лепу нову капу...

До данас је тај господар снежних врхова сигурно стекао нову домовину негде у Њујорку, Прагу или Паризу. Наруџбина има пуно. Јер, у зоолошким вртовима широм света снежни леопард представља цењену реткост.

СА ЛЕОПАРДОМ НА КОЊУ

БОРБЕНА РИБА МРЕНА

ПОТОЧНА МРЕНА

МРЕНА је снажна, жилава, окретна и врло борбена риба. Код нас је доста честа, само је риболовци мање лове од других риба, јер се држи дубоке воде, подаље од обале. Становник је брзих вода са шљунковитим дном, а ако нема шљунка бира дно са тврдим песком. Отуда мрена у Дунаву, Сави, Драви и другим нашим већим речним токовима. Главно је за мрену да је вода дубока, матица брза. У стајаће воде она никад не залази.

Дугуљасто тело мрене густо је покривено ситним крљушти ма беле али не светле већ више пепељасте боје. Главне су јој карактеристике: месната уста испод њушке и четири дебела брка. Речна мрена нарасте код нас до 5—6 килограма тежине, али у Дунаву се нађе и понека тежа од десет килограма.

Мада је у ствари ноћна риба, а спортски риболов је код нас забрањен, мрена је ипак врло интересантна спортска риба. Њен рођак шаран је снажан и борбен, али га мрена у том погледу далеко надмашује. Сматра се да је мрена бар четири-пет пута јача од шарана. То значи, мрена од пет килограма на удици равна је шарану од 20 килограма! Закачена на удицу, мрена се дивљачки отима. На све могуће начине настоји да се ослободи: зарива главу у дно, а снажним репом удара не би ли прекинула канап. Када у томе не успе, не предаје се него се увија и савија, отежавајући посао риболовцу али му у исто време приређује и највеће уживање, пуно узбуђења.

Још је понечем мрена заним љива. Њен јеловник је врло разнолик, а што се тиче мамаца ту је прави гурман и избирач. Поред обичних мамаца (глиста, роваца, пијавица и др.), она, на пример, врло радо иде на чварке. А посебно воли сир и то како фини швајцарски или нашу „Зденку“, тако и обичан качкаваљ. У Француској је много више лове на сир са млевеном шунком, а у Немачкој на парче кобасице или обичне „виршле“.

Међутим, иако је такав гурман сама мрена није нарочито јело. Месо јој је, додуше, нежно и бело, али пуно ситних костију-драча. А икра јој је чак и отровна: од ње се добијају јаки грчеви и болови у стомаку.

Речна мрена се лови у дуби ни, увек на дну, на брзој ма тици, па се удица увек мора оптеретити тежом оловицом. Удицу узима врло опрезно.

Поред обичне тзв. речне мрене у нашим мањим водотоцима, брдским потоцима и мањим речицама тзв. прелазног или „мрењског подручја“ живи још једна, мања врста мрене. То је поточна мрена или сапача, коју зову и мреница. Од речне мрене она се разликује како величином (не буде већа од 20 сантиметара), тако и одором: на жућкастосивим леђима има велике тамне пеге. Често је замењују са кркушом, са којом се понекад нађе у друштву, али се од ње разликује по својих четири брчића. Њено је месо укусније од меса речне мрене. Лако се лови на глисту, а ина че може да послужи као добар мамац за велике младице.

РЕЧНА МРЕНА

АВИОН НА ПЕДАЛЕ

„Линет“ је први авион на свету који лети помоћу педала, као бицикл. Има распон крила од 20 метара а изградила су га два студента са Нихон универзитета у Токију. Пропелер на задњем делу покреће се помоћу педала. Авион је тежак 50 килограма, начињен је од картије и дрвета и може да се уздигне на висину од десет метара.

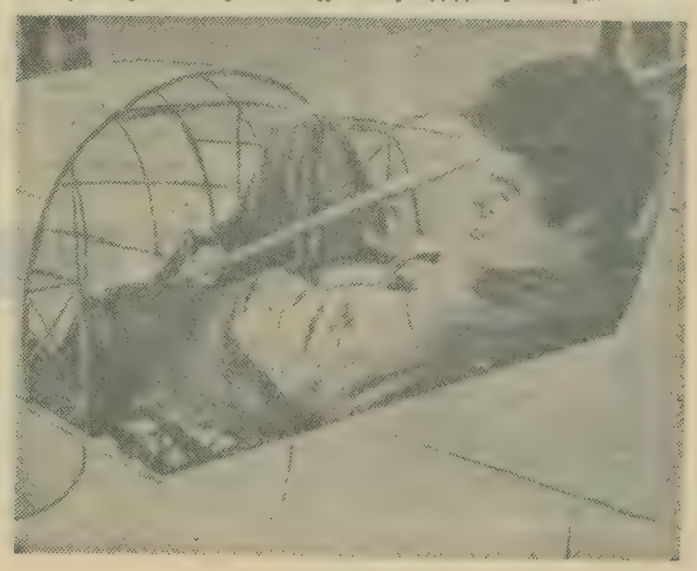

УТИЦАЈ СУНЦА НА ПОЈАВУ ЕПИДЕМИЈА КУГЕ

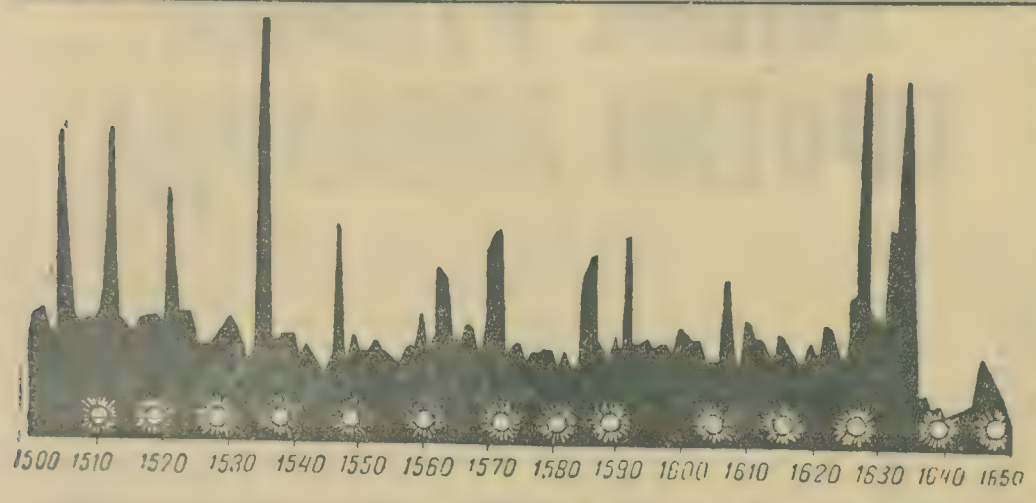

ГРАФИКОН СМРТНОСТИ ОД КУГЕ У АУГСБУРГУ. МАКСИМУМИ СУНЧЕВЕ АКТИВНОСТИ ОЗНАЧЕНИ СУ ЗВЕЗДИЦОМ

Епидемије неких заразних болести достижу највеће распрострањење у време максималне Сунчеве активности. „Црна смрт" XIV столећа

Постоји ли каква зависност између Сунчеве активности и појаве и распрострањења неких епидемија? На ово питање може да се одговори само ако се користи огроман статистички материјал, чији се подаци односе за дуже временске периоде и за читав низ земаља.

Метода математичке анализе

Понекад статистику називају „сувом" и досадном науком. Изгледа, као да она прикупља свакојаке податке, који ће извесним делом остати без икакве вредности и ником неће служити. Али, тако мисле само они, који је не познају. Развој било које науке нераздвојно је везан за прикупљање и обраду статистичких података. Сваки научник, тражећи законитости неке појаве и понављајући много пута експеримент, занима се прикупљањем својеврсних статистичких података. Зато је био у праву велики физичар Ервин Шредингер, када је написао: „Закони физике и хемије су скроз наскроз статистички". У природи се све, на крају крајева, може свести на статистику. Зато и обрада статистичких података, добијених не у лабораторијама, већ при проматрању средине која нас окружује, у суштини, представља грандиозни експеримент, који остварује сама природа. Да би се правилно објаснила и обрадила огромна множина чињеница, треба не само добро знати математику, него имати и солидну научну логику. У таквим условима статистика постаје моћно оружје познавања појава око нас.

Научна статистика изражава своје резултате у облику различитих кривих (линија), излажући суштину ствари не речима, него тачним математичким и графичким језиком. То омогућује да се одједном угледају различите појаве у њиховој сложној узајамној вези. Природно је да се проблеми лакше решавају, што је више података о једној појави. Темељиће се на теорији корелација, може се сматрати. да ако је облик двеју кривих (линија) сличан, онда било која од њих представља узрок, а друга последицу, или, пак, обе одражавају последице једног узрока.

Метод математичке анализе, примењен при изучавању биолошких појава, неочекивано је открио на примеру епидемија задивљујућу закони тост. Њим је откривена постојећа уска веза између Сунчеве активности и процеса који се збивају у живој природи. Та законитост је била изврсно откривена на примеру епидемија куге.

Куга је уништила четвртину становништва Европе у XIV веку

Подаци о епидемијама куге могу се наћи у различитим историјским изворима. Древни грчки историчари Херодот и Тукидит, највећи лекар древности Хипократ и други оставили су записе о епидемијама куге. О њој је писао и Цезар. Поједине земаља распрострањене епидемије куге ушле су у историју; при том је свака добила назив обично по имену владара или знаменитости тог времена. Тако је у 125. години беснела „куга Орозија", од 165. до 168. године „куга Антонија и Халена", од 251. до 266. године „куга Кипријанова", а у VI веку „Јустинијанова куга".

Од VII до XIV века куга је више пута преплавила Византију, Рим, Галију и Германију. У IX веку је опустошила Европу, а у XI се први пут појавила у Русији. Од XII до XIII века куга је харала у Египту, опустошила Сирију, Грчку, Италију и буквално косила крсташку војску Болдвина. Чувена „Црна смрт" у XIV веку захватила је цео свет. Трговачки каравани су је преносили из Средње Азије на обале Каспијског мора, а одатле, преко Црног и Средоземног мора она је продрла на европски континент, где је од ње изгубила живот четвртина становништва. У XIX веку куга се најчешће јавља у Египту, Ирану и Јерменији, а периодично и у Европи. Из Индије се ширила у друге крајеве Азије и Африку. Зашто су путеви „Црне смрти" били тако чудни?

Епидемиолози нису још одговорили на питање: зашто се епидемије распростиру толико произвољно. Ни падавине, ни ваздушни притисак, ни клима не објашњавају њихову динамику. У извештају о епидемије куге у Ветљанки Страховски је писао: „Очигледно, нешто се догодило у природи, што је изненада прекинуло епидемију у Астраханској губернији, пре него што је стигла комисија са задатком да се организује борба против куге".

Запажања совјетског професора А. Чижевског

Совјетски професор Александар Леонидович Чижевски саставио је хронолошку таблицу епидемија и пандемија куге за период од 430. године пре наше ере па до 1899. године наше ере, дакле за период од преко 2.300 година. Он је уочио да се у многим летописима говори да се куга појавила у време када је поларна светлост била врло јака. Познато је, пак, да она одражава циклични активност Сунца.

Пошто су сакупљени подаци о куги, сређени су по одређеном систему, да би се видела евентуална веза: куга — Сунчева активност. Невероватно је, али и тачно: тачке максималне Сунчеве активности по времену су веома блиске највећем распрострањењу епидемија куге. То очигледно показује и цртеж проф. Реслеа, који приказује дијаграм смртности од куге у немачком граду Аугсбургу од 1501. до 1650. године, на којем је максимум Сунчеве активности приказан у виду звездице. Погледавши на цртеж, читалац ће и сам да се увери у запањујућу подударност.

Историјско-статистичка проучавања извршена су не само са појавама епидемија куге. Сравнивши статистику распрострањења колере у Русији за 100 година (1823—1923. године), са показатељима Сунчеве активности за исти период по подацима астрономских опсерваторија у Пулкову и Цириху, конституисане су збирне криве (линије) обољења од колере и Сунчеве активности. И у овом случају се потврдила зависност појава епидемија колере од Сунчеве активности.

Проф. Чижевски се није задржао на овоме. Његовим проучавањима потврђена је и уска веза између Сунчеве активности и епидемија дифтерије, грипа и повратног тифуса.

У своје време била је запажена извесна периодичност у појавама епидемија грипа, али ником није пало на памет да њихов ток повеже са цикличном активношћу Сунца. Статистика показује да се обољења од грипа развијају не у време максимума Сунчевих пега, већ у времену када почне смањивање Сучеве активности и она улази у године „мирног Сунца".

Сада већина истакнутих епидемиолога признаје постојање узрочне везе између цикличности Сунчевих активности и појава извесних епидемија. У чему је та веза? — Она је врло једноставна; поједини микроорганизми, који су узрочник одређених обољења развијају се боље у периодима појачане Сунчеве активности, опаснији су, па су управо онда и могуће појаве епидемија. Такав је случај са узрочником куге. Међутим, узрочник дифтерије се изврсно развија у периоду смањења Сунчеве активности, па се тада појављују епидемије ове болести.

Физичке и биолошке промене на микроорганизмима — узрочницима одређених обољења проверене су у научним лабораторијама. Отуда је и стигла потврда о постојању везе између епидемија у Сунчеве активности. Поједине епидемије би и сада харале светом, десетковале становништво наше планете, да медицина није успела да открије средства, којима се успешно сузбијају.

У НЕКОЛИКО РЕДАКА

Ушће реке Темзе је најпрометнији водени пут на свету. Њиме дневно прође 300 бродова или годишње преко сто хиљада.

—:—

Железничка пруга на највишој висини на свету налази се у Боливији. Она преко боливијских Кордиљера спаја градове Рио Мулето и руднике сребрне руде у Постоси. Железничка пруга највишу тачку до стиже на висини од 4870 метара.

—:—

Професор Лампадиус из Фрајберга, у Саксонској, први је употребио осветљење на гас у својој кући. То је било 1811. године.

—:—

Најстарије дрво у Немачкој је једна липа у Лихтенфелсу. Стара је око 1200 година. Међутим, најстарије дрво у Европи је једна тиса која се налази у грофовији Кент, у Енглеској. Сматра се да је стара преко 2500 година. А најстарије дрво на свету сматра се да је један кипарис у мексиканском месту Санта Марија ел Туле. Стручњаци сматрају да је овај кипарис стар око 6000 година.

—:—

Пошта између Бад Кисигена и Бад Боклета у Западној Немачкој и данас послује са поштанским колима која вуку четири коња. Кола имају и девет места за путнике.

НИЈЕ ИМ ЈЕЛОВНИК ИСТИ

Да ли сте знали да мужјак и женка комараца немају исти јеловник. Женке специјалним рилцем боду кожу људи и сисара и сишу крв. Том приликом оне у рани остављају нешто сли наште материје која се разводни и то произведе оток и свраб. Мужјаци се обично хране само соковима биља.

Потреба за ураниjумом у западном делу света годишње износи 9.000 тона. Према предвиђањима она ће се повећати: у 1970. години на 12.000, тона, а у 1980 на 60.000 тона. То ће бити знатно више него што износе резерве на земљи. Због тога Американци већ опремају неколико подморница које, на дубини од 400 метара, треба да трагају на дну мора за ураниjумом.

КОРИСТИ ОД ТОВЉЕЊА

Одгајивачи разних врста стоке настоје да поправе квалитет меса помоћу товљења. Мршаво месо садржи и до 75 одсто воде и свега 1.200 калорија, док месо товљеника садржи само 56 одсто воде и преко 3.000 калорија. Најчешће се тове разне категорије говеда, свиња и друге стоке, као и разне врсте живине, гусака, пловки, ћурки и кокошака.

Међутим, у Сједињеним Америчким Државама посвећује се много пажње и товљењу голубова. Тови се обично раса звана вајт кинг, слична нашем малтешком голубу. За четири недеље това голуб добије у тежини пола килограма меса, а за годину дана женка са мужјаком, који су товљени, отхрани 14 до 18 младунаца.

Голубарска фарма једног одгајивача производи годишње 10 до 15 хиљада комада утовљених голупчића. Голубије месо се добро продаје у деликатесним трговинама, а купују га многи хотели и болнице. Један пар голубова са 14 комада подмлатка у току године просечно потроши око 40 килограма зрна жита. Рачуница је нађена: голубије месо је деликатес и лек, па се добије лепа пара за то.

Радије умрети од глади

Према последњим статистичким извештајима два и по билиона пацова уништава пољопривредне производе Индије. Ове животиње сваке године уништавају више од 25 одсто намирница. Стога стручњаци сада планирају обимну „операцију пацов" која би у року од три године истребила пацове. Али, у томе стално наилазе на отпор хиндуског становништва, пошто према њиховој вери ниједно живо биће не сме да буде убијено. На сличне тешкоће наилази се и кад су у питању „свете краве", пси без газде, мајмуни и зечеви.

Ми га не видимо, али нас његова тежина притиска?
Старост

✸

Рађа се у ваздуху, постоји, а нема тела, одговори а нема језика, чује а нема уши.
Одјек

✸

Високо је као велика кућа, а нимало није тешко. Дим

Ја сам оно што сам, али нисам оно што могу ипак да будем, јер да нисам то што ипак нисам, не бих био оно што јесам .
Овчар (значи: и пас овчар и пастир — овчар)

✸

Јуче ме није било а сутра ћу бити мртав. Данас

✸

Без коже уђе , а с кожом изађе. Хлеб

✸

Зубе нема, руке нема, а опет уједа. Зима

✸

Пали — паприка није; пече — ватра није; боде — трн није.
Коприва

Пуна кућа ђака, сви муче а један говори. Зуби и језик.

✸

У гори главом стајало, а море репом тицало. Река.

✸

Цео дан иде, а никуд не одмиче. Часовник.

✸

Где у вола има највише меса?
Под кожом.

✸

Кад је коњ најтежи?
Кад ти стане на ногу.

✸

Какве шуме има највише?
Криве

✸

Ко вазда кука, а невоља му није? Кукавица.

✸

Полетех орловски, падох царски, погибох паски. Снег

✸

Шта у гори на једној нози стоји? Печурка.

✸

Шта је хладно, а жеже?
Коприва

✸

Шта се боље види ноћу него дању? Ватра.

ЦИНОВСКИ ЛЕДЕНИ ЗИД ПОЧИЊЕ ДА СЕ ТОПИ КАДА ДОСТИГНЕ СНЕЖНУ ЛИНИЈУ. МНОГЕ ВЕЛИКЕ РЕКЕ ПОСТАЛЕ СУ НА ТАЈ НАЧИН

ЧОВЕК ИЗГЛЕДА КАО КЕПЕЦ ПРЕМА ЦИНОВСКОМ ГЛЕЧЕРУДУГОМ ПРЕКО ОСАМ КИЛОМЕТАРА. ОВАЈ ГЛЕЧЕР СЕ НАЛАЗИ НА АЉАСЦИ НА ВИСИНИ ОД 3000 МЕТАРА

ЛЕДНИЦИ ОТКРИВАЈУ ТАЈНУ

ДА ЛИ ЈЕ ПОЧЕЛО НОВО ЛЕДЕНО ДОБА? ШТА МОЖЕМО ДОЗНАТИ О ИСТОРИЈИ НАШЕ ПЛАНЕТЕ? ШТА О ТОМЕ МИСЛЕ НАУЧНИЦИ?

Кари Ревел и његова жена живели су далеко од цивилизације, имали су кућу око сто шездесет километара удаљену од града Фербанска на Аљасци. Године 1936 недељама није престајала потмула тутњава слична грмљавини. У децембру је овај тутањ био толико јак да се могло одредити, и одакле долази. Ревел је узео доглед и погледао у правцу циновског леденог зида удаљеног око четири километра од њих. Црни глечер висок око сто метара почео је да се креће! Клизио је споро, али није било никакве силе на свету која би га могла зауставити у његовом рушилачком бесу.

Глечер је у ствари река леда створена нагомилавањем снежних маса изнад тзв. снежне границе где у току године Сунце није у стању да отопи сав снег. Сваке године тоне и тоне снега слажу се слој на слој. Услед те огромне тежине слојеви при земљи не могу да издрже већ почињу да клизе. У појединим пределима кретање се наставља док ледник не стигне до мора. Тамо где нема мора глечери се крећу док се не створи нека равнотежа између топљења и количине нових снежних слојева. Такав случај је био и са Црним глечером на Аљасци све до оног дана у децембру када је почео нагло да јури.

Ревел је одмах обавестио власти и Метеоролошки биро и научници из многих земаља пожурили су да виде леденог џина у покрету. Успели су да измере да се Црни глечер кретао брзином од 66 метара на дан или око два километра месечно. Али крајем фебруара Црни глечер је нагло стао као што је нагло почео да креће.

Да ли је почело ново ледено доба?

Кретање Црног глечера подсетило је научнике на ледено доба које је некад владало светом. У то време готово цела северна полулопта наше планете била је под ледом. По питању да ли је почело ново ледено доба научници нису јединствени. Највећу пажњу светске јавности привукла је теорија два америчка научника Мориса Евинга и Вилијема Дона који тврде да је ново ледено доба већ почело.

Прве трагове за своју теорију, кажу ови научници, открили су пре десетак година. Бушење дна Атлантског океана открило је да се у горњем слоју налазе кости животиња које живе у топлим водама. Међутим, у слоју испод тога нађене су кости животиња које живе само у хладним морима. Помоћу радиоактивног угљеника утврђено је да је горњи слој почео да се формира пре око 13.000 година.

Арктички океан, према њиховој теорији, није био пре хиљаду година замрзнут као што је сада већ је био отворен као Атлантски океан, само много хладнији. Воде Атлантског а Арктичког океана почеле су да се мешају, али под утицајем разних струја пре отприлике 13.000 година Арктик је почео да се леди а Атлантик да бива све топлији.

Ледници се лагано али стално крећу ка топлијим пределима и ту се топе што изазива повишење нивоа океана. На тај начин топла вода из Атлантског океана продире у Арктички и одоздо почиње да топи лед. Временом ће тај лед да испуца и оде ка југу тако да ће Арктик — претпостављају ови научници — поново постати отворен. Али глечери који иду ка југу неће се брзо истопити већ ће се на њима гомилати нов снег тако да ће ти ледници полако почети да освајају копно као што је то некад било.

Ако је ова теорија тачна на њено се остварење неће дуго чекати. Можда ће житељи следећег века доживети да виде како огромна пространства нестају под страховитим налетом леда. И многи градови ће нестати испод леда као што су нестала насеља која се сада откривају испод ледених наслага у Алпима. Можда је кретање Црног глечера почетак леденог доба.

Прича глечера

Студирајући морене — растресит материјал састављен од глине и ситнијих или крупнијих парчади стена — које је истопљени глечер оставио за собом, научници могу да кажу одакле глечер потиче. Глечер у ствари делује као џиновско длето које дуби земљу и камен, он одваја велике громаде стења и носи их са собом километрима далеко. Тако је Плимутска стена из Масачусетса била одвађена негде у Канади а глечер ју је довалао далеко доле на југ.

У својој књизи „Ледени свет" др Џемс Дисон описао је страховит потрес изазван падом једног глечера у Литија заливу на Аљасци. Претпоставља се да то била огромна маса од 90 милиона тона а стропоштала се у воду на дан 9. јула 1958. године. Пад леда је избацио читав стуб воде висок преко сто метара. Таласи које је изазвао глечер били су највећи које је људско око икад видело. Дотад највећи талас забележен је пре нешто више од једног века на обалама Перуа: био је висок око 30 метара. Међутим, таласи који су се јавили падом Литије глечера били су високи преко сто метара.

У тренутку кад се глечер стропоштао у заливу су се налазила три моторна чамца. У једном од тих чамаца био је Ховард Урлих са својим седмогодишњим сином. Ховард је угледао џиновски талас како јури у правцу његовог чамца. Покренуо је мотор пуном брзином, али све је било узалуд. Када је видео да нема спаса, зграбио је сина и легао на дно чамца. Одсетио је страховит удар и — даље се ничега није сећао. Као неким чудом и он и његов син остали су живи док су остала два чамца нестала.

Познато је да је лед одличан конзерватор. Пре 43 године један планинар на Мон-блану спазио је у леду руку човека. Покушао је да је извуче али није могао и зато је потражио помоћ. Из леда је извучено тело младог човека у оделу као да је дан раније ту страдао. У ствари то је била једна од десет жртава које је снег затрпао равно 52 године пре него што је тело пронађено. Сличан случај се десио и у Америци 1933. године када су два научника открили у леду овцу из врсте која је нестала са Земље пре најмање сто педесет година.

Глациолози деле глечере углавном у две главне групе. Постоје планински глечери, који као река теку у једном правцу. Али постоје и ледени покривачи или капе који се могу кретати у свим правцима. Највећи ледени покривач је онај који покрива Антарктик док је нешто мањи онај који прекрива највећи део Гренланда. Од тих ледених покривача одвајају се ледени брегови који плове морима и наносе велике штете бродовљу.

Ледени брег може бити и по километар-два дуг а да се издиже изнад воде око сто метара док се седам осмина његове масе налази под водом. Ледени брегови често плове врло дуго пре него што се истопе. Године 1926. један ледени брег је примећен око две стотине километара југоисточно од Бермуда. Он је превалио преко 5.000 километара и још је био дуг око 10 метара и висок три метра изнад површине.

У то време „Титаник" је био највећи брод (потопљен 14. априла 1912. године) и сматран је за непотопљив. Имао је 46. 328 бруто регистарских тона. Ледени брег који је потопио Титаник налазио се на мору, по оцени стручњака, између две до три године и био се истопио на десети део своје почетне величине. Ипак је он и даље био тежи бар две стотине хиљада тона од највише грађевине на свету Емпајер стејт билдинга у Њујорку. „Титаник" је био играчка у поређењу са тим леденим џином и брзо је потонуо заједно са 1.500 путника.

Сматра се да је сада ледом покривено око пет милиона кубних метара Земљине површине или једна десетина наше планете. Када би се сав тај лед одједном истопио, површина мора подигла би се око двеста метара а то би значило да би били потопљени Њујорк, Париз, Рим, Лондон и безброј других градова. Несумњиво је да ниво воде у морима стално расте, али за сада то није узнемирујуће. Међутим, нико не може да предвиди да се то неће повећавати из године у годину.

Неки научници тврде да нема опасности од поплава — пошто улазимо у ново ледено доба. Као доказ за то они наводе да су последњих неколико година зиме знатно оштрије него раније. Те промене у зимским температурама су забележене у Јапану, Европи и источним деловима Америке. Шта ће се остварити од свих тих предвиђања научника остаје следећим генерацијама да виде. За наше столеће те вести нису узнемирујуће.

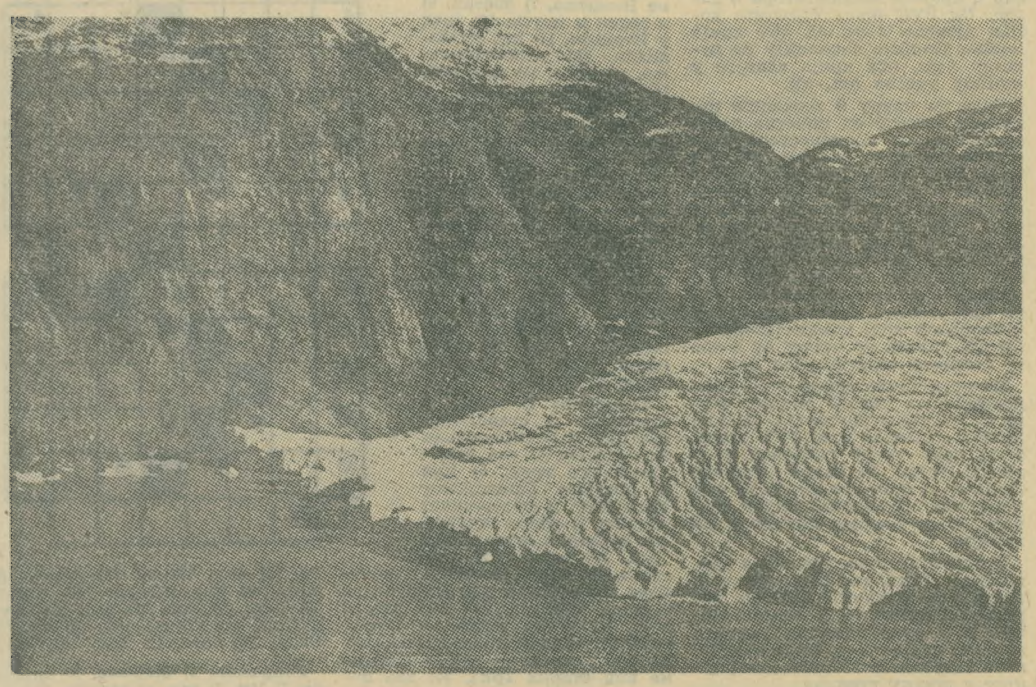

КРЕЋУЋИ СЕ СТАЛНО КА МОРУ ЦИНОВСКИ ГЛЕЧЕР МРВИ СВЕ ПРЕД СОБОМ.

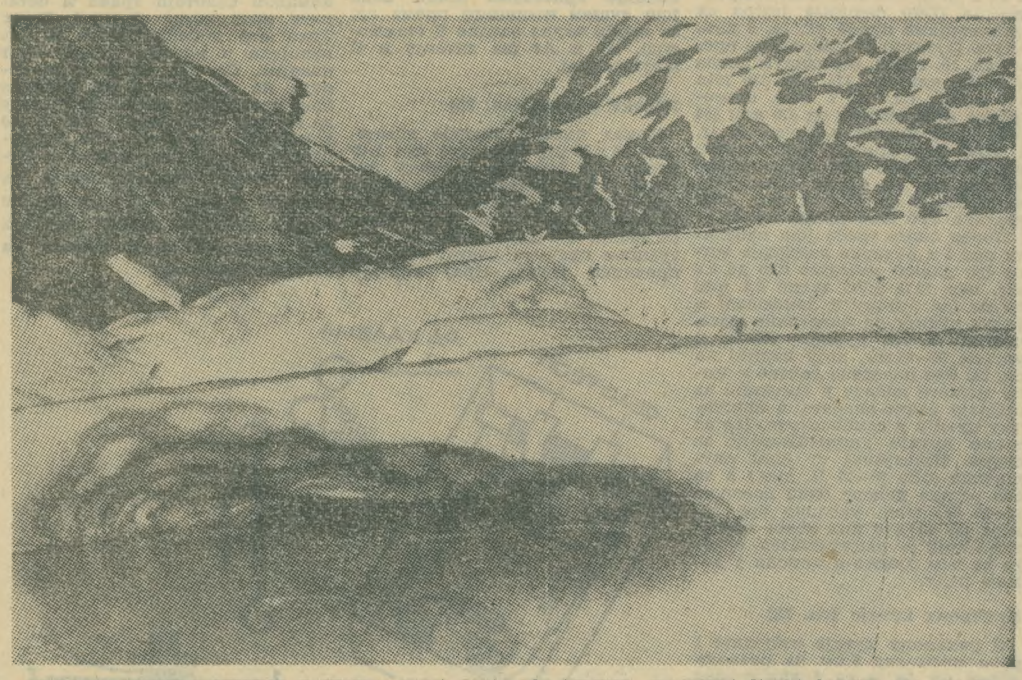

ОКЕАН МИНИРА ИВИЦЕ ГЛЕЧЕРА ДОК ОВАЈ НЕ ПУКНЕ. ЛЕДЕНИ БРЕГ МОЖЕ ДА САДРЖИ ОКО 500 МИЛИОНА КУБНИХ МЕТАРА ЛЕДА.

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ

ОДГОВОРИ

КО ЈЕ УБИЦА

Инспектор Вернер посумњао је на фрау Петерсен јер је она говорила о убицама мада није могла да зна да се у закључаном стану догодило баш убиство.

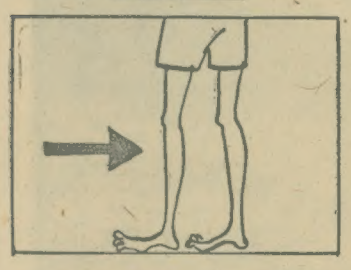

ВРАТИТЕ ЗЕЦА!

Беле ноге, које сунце није дохватило издале су преступника. Наиме, на основу тога закључио је да је то један од грађевинских радника који лети обично раде без кошуље, али у панталонама.

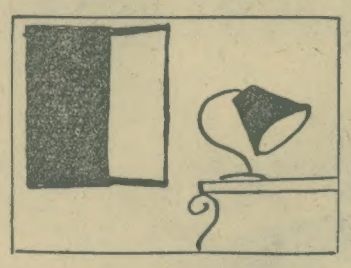

НУМИЗМАТИЧКА ЗБИРКА

Како се види из приче кустоса Ритера у кабинету је у време догађаја горела само стона лампа. Према томе, су дећи по штиту на лампи, он никако није могао десно од себе да угледа сенку тобожњег преступника. Та појединост није умакла оштром инспекторовом оку и он је на основу тога закључио да Ритер не говори истину.

ВАТРА!

Неки човек који себе сматра духовитим повикао је једног раног јутра са улазних врата свог стана који се налази у једној великој згради: „Ватра! Ватра!“ Чувши то сви станари потрчали су да потраже спас. Али, у журби свака од ових 10 особа на нашој слици направила је понеку грешку. Можете ли да уочите о којим се грешкама ради?

Одговор: 1. Човек има један ручни завртањ а другти спушten; 2. стакло је две кравате; 3. окренуо је шешир наопако; 4. обукао је распарене чарапе; 5. има сукњу уместо панталона; 6. капут је закопчао на погрешне дугмиће; 7. обукао је џинсе своје жене; 8. жена је у журби ставила огрлицу за псе уместо огрлић; 9. заборавила је у коси чешаљ; 10. уместо кравате ставио је женину огрлицу.

ОПИВОРИ ОЧИ

МАЛИ КЛОВН

Мали клован се дуго возио на колима која су била натоварена сеном. Више није морао да страхује да ће га људи из циркуса ухватити и вратити. И зато се спустио низ конопац који је висио с кола и нашао се на друму. Био је далеко од сваког насеља. Куда да крене? Опет је у њему проговорио његов авантуристички дух: дотад још никад није био у неком већем граду и за то је сад одлучио да тамо оде.

Ишао је путем, ишао и најзад стигао на једну раскрсницу. Сунце је већ било на залазку. Наш мали пријатељ збуњено је застао на раскрсници. Којим путем да крене да би стигао у град? Тада је угледао једног гаврана који је стајао на камену и равнодушно посматрао околину.

— Можете ли ми рећи — летео.

учтиво му обратио мали клован — који од ова четири пута води у град?

— Свакако да могу. Пођи на југ и стићи ћеш до града — одговорио му је гавран и одлетео.

Мали клован је збуњено гледао за њим. Он, наиме, није знао на којој је страни југ и којим путем треба да крене. Можете ли му ви помоћи?

Одговор:

Казали смо да је сунце већ залазило кад је мали клован стигао на раскрсницу. Значи да тој страни, према којој је дошао, пут број 3, најзад се завршава. Наставпот број (пут бр. 1) је исток. Пут бр. 2 води на југ, а у праву на северу стиже се путем број 4.

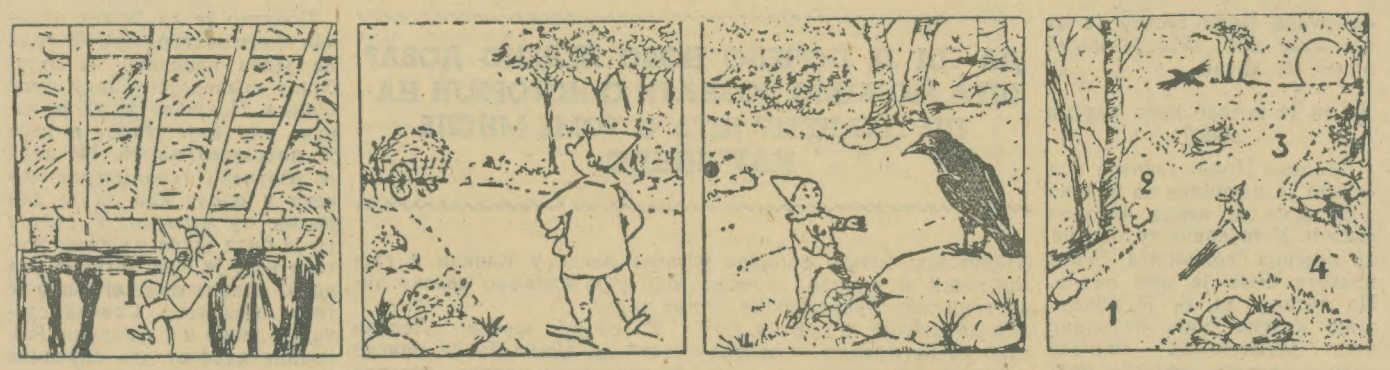

НАПРАВИ САМ

МАЛИ РАДИО-АПАРАТ

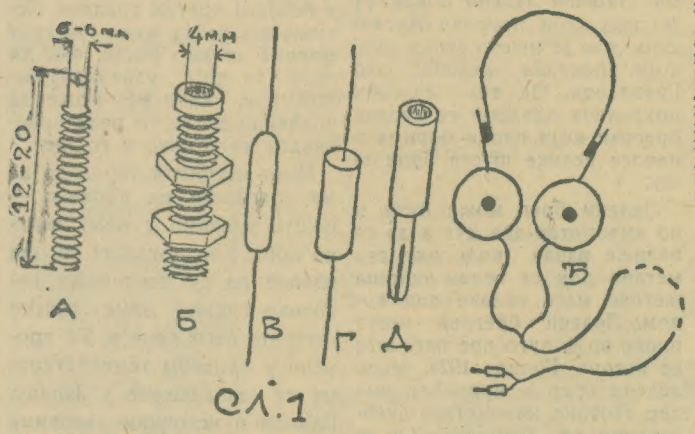

Овог пута показаћемо како се склапа детектор пријемник за пријем локалне станице.

Потребан материјал

За израду апарата набавићемо следеће делове обележене на сл. 1 са а до ђ, 2—3 ком. високофреквентна (ВФ) феритна језгра са димензијама према сл. 1а, 5 ком. чаура (буксни) са навртkама према сл. 1б, 1 ком. германиум диода АА 103, или 110, 111, 112, 116 или 120 према сл. 1в, 1 ком. стирофлекс кондензатор од 470 или 500 пФ, произвољног напона, сл. 1г, 1 ком. стирофлекс кондензатор од 820 или 1000 пФ, произвољног напона, сл. 1г, 4 ком. банан-утикача према сл. 1д и 1 ком. слушалица 4000 Ома према сл. 1ђ.

Поред овога треба још набавити око 3 м бакарне лакиране жице (за калем) дебљине 0,25 до 0,3 мм, око 30 м PVC жице 0,6 или 0,8 мм (за антену и земљовод) и једну кутију од пластичне масе, ширине 50—70, дужине 80—100 и висине 30—40 мм, коју видите на сл. 2а. Све наведене делове и жицу можете добити у трговини за продају радио-апарата, а пластичну кутију у самопослузи, јер се такве кутије употребљавају за сапун. Најскупље су овде слушалице (око 25—30 Н. дин.) а за све остале делове биће довољно 15—20 Н. дин., уколико ове делове не нађете код неког пријатеља који је радио-аматер, а који ће вам уједно и помоћи у даљем раду.

Припрема кутије (сл. 2а)

У поклопцу кутије избушите 5 рупа пречника 6 мм на размаку према сл. 2а, а са бочне стране још две рупе уз саме ивице у углу. За бушење употребите бургију од 6 мм, а можете то урадити и једним шилом, јер је материјал мек, а затим рупе повећајте на 6 мм маказама.

У 5 рупа са горње стране ставите чауре са којих претходно скинете обе навртке. Сваку чауру причврстите у поклопцу затезањем једне навртке. За ово можете користити пљосната клешта. Друга навртка служи за касније притезање жице. Сада још тушем напишите према сл. 2а поред чаура ознаке З (земљовод), А1 и А2 (за антену) и С (слушалица).

Израда калема (сл. 2б)

Комад писаће хартије димензије 45 х 80 мм обавијете око ВФ језгра, да добијете цевчицу дужине 45 мм. Претходно око језгра намотајте слој танког канапа, чији крај вири из цевчице. Тако се добија цев која ће имати унутрашњи пречник нешто већи од пречника језгра. Крај хартије прилепите траком лепљиве хартије тзв. селотејп, коју можете добити у свакој књижари. Затим извуците канап и ВФ језгро ће испасти из цеви.

Сада почните са намотавањем лакиране жице и то 5 до 7 мм од краја цеви. Оставите слободан крај жице око 50 мм (сл. 2б), а да би спречили одмотавање жице, залепите преко првог завојка комадић селотејп траке. Пажљиво намотајте 40 навојака један до другог, па направите извод. Ради овога упредите жицу на дужину од 50 мм (сл. 2б), а

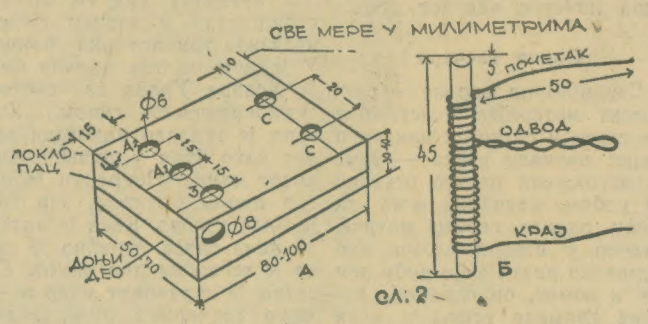

онда даље мотајте 80 навојака. Крај намотаја поново залепите комадом селотејп траке и оставите крај жице дужине 50 мм. Тако сте добили калем са 120 навојака и изводом после 40-ог навојка. Са оба краја и са извода на дужину 25 мм скините лак изолацију ножићем (пазите да не пресечете жицу), или боље комадићем шмиргле. Лак се мора добро остругати док се не добије чиста површина бакра на дужину 25 мм. Ово је потребно ради обезбеђења доброг контакта код прикључивања калема са осталим деловима.

Склапање и повезивање делова (сл. 3)

Калем положите у кутију према сл. 3а тако да почетак намотаја дође наспрам чауре З, а затим са 2 селотејп комадића залепите калем у углу кутије, како је показано на слици 3а. Бочне рупе пречника 8 мм морају лежати на средини према отвору калема. Ако не леже, врхом маказа треба проширити рупе толико да се ВФ језгра могу лако провући кроз њих, што је потребно код каснијег подешавања апарата на локалну станицу.

Повезивање делова вршићете у чаурама (буксната). Ради овога савијте сва три краја калема у облику десне кукице пречника 6 мм (сл. 3б). Кукица мора бити савијена удесно, јер би се у противном одвијала при затезању навртке. Исто тако савијте удесно и крајеве кондензатора и диоде. Од PVC жице одсеците комад дужине 8 цм, са оба краја ножем скините изолацију на дужину 2 цм, оба краја савијте у кукицу удесно (сл. 3б).

Сада на чауру З пажљиво навуците кукицу од почетка калема, затим од кондензатора који има мању вредност (500 пФ) и 1 крај PVC жице, па преко тога наврните навртку и стегните је клештима. Тиме је завршен први спој који је приказан и на сл. 3в, где су жице обележене са 1, 2, 3. Затим, навуците кукицу сред њег извода калема на чауру А1, наврните и стегните навртку. Леви крај калема, један крај диоде и слободни крај кондензатора од 500 пФ долази на чауру А2 и све то стегните навртком (сл. 3а).

На исти начин прикључите кондензатор од 1000 пФ између чаура С. На десну чауру (сл. 3а) још долази слободан крај PVC жице, а на леву чауру слободан крај диоде. Преко обе чауре наврните навртке, и стегните их. Тиме смо завршили шемирање нашег апарата. Сада ставите поклопац на кутију.

Остаје још да на оба краја слушалице монтирамо банан утикач. Ради овога одврните метални део утикача, олабавите у њему завртањ и у рупу утикача увуците контакт слушалице. Онда притегните завртањ и метални део уврните у дршку утикача.

У идућем броју дајемо опис антене и земљовода и показати како се рукује овим апаратом.

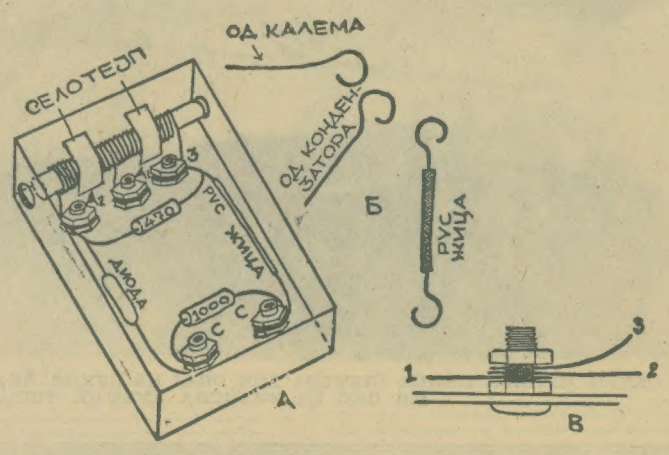

Магични квадрат

Ако ове бројеве на слици саберете вертикално, хоризонтално или дијагонално, увек ћете добити исти збир — 15.

2	9	4
7	5	3
6	1	8

Ветар је још ту

Прича се да се једног дана у Версају водио овакав дијалог између Луја XIV и једног дворанина.

— Сећате ли се да је на овом месту где је дворац пре била једна ветрењача, рече Луј.

— Како да се не сећам, сире. Ветрењаче је нестало, али је ветар остао.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

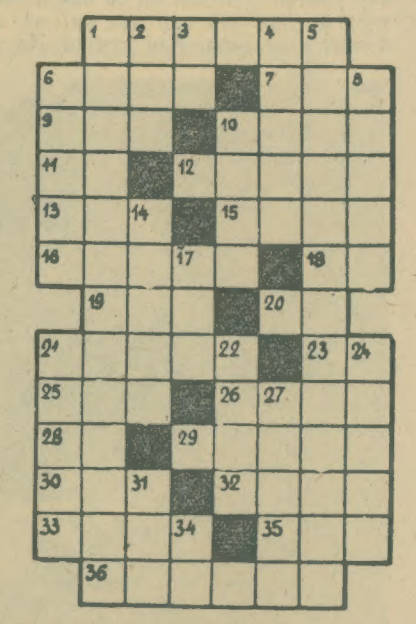

Водоравно: 1) Врста дрвета, 5) гранична река између Пољске и Источне Немачке, 7) звезак, 9) и један и други, 10) град у Италији, 11) два сугласника, 12) инвентарисање, 13) драг, 15) пасмина, 16) највећа артерија у организму, 18) енглески драмски писац („Пигмалион“), 19) богиња Земље код старих Грка, 20) негација, 21) мирис, 23) аутомобилска ознака за Ваљево, 25) личност из индијског спева „Махабхарата“, 26) држава у Азији, 28) слово латинице, 29) врста службеника у старом Риму, 30) статуа, 32 мала земља у југозападном делу Арабије, 33) блесак, 35) света (турц.), 36) део радиоуређаја (множ.).

Усправно: 1) наука о књигама, 2) старојудејски цар, 3) хемијски знак за галијум, 4) део бициклистичке трке, 5) име и презиме француског филмског и позоришног глумца, 6) опера Винченца Белинија, 8) замисао, идеја, 10) набор, 14) сјај, слава, 17) наша творница аутомобила, 21) додатак (лат.), 22) опера Ђузепе Вердија, 24) име јапанског филмског редитеља Куросаве, 27) град у Боки Которској, 31) бог природе и демон дивљине код старих Грка, 34) два сугласника.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) мед, 4) Ист, 7) Љермонтов, 10) Арг, 11) оке, 12) Ги, 13) сом, 15) ат, 16) Аман, 18) лето, 20) Ела, 21) ада, 22) агава, 25) Ака, 27) сор, 29) ват, 31) препелица, 34) Уб, 35) ара, 36) ил, 37) Санд, 39) боја, 41) три, 42, бас.

Усправно: 1) Мериме, 2) ерг, 3) дм 4) Ин, 5) сто, 6) токата, 7) љага, 8) око 9) вето, 13) снага, 14) Млава, 17) ала, 19 еда, 23) актер, 24) торбар, 26) нација, 27) спуст, 28) ре, 29) ви, 30) талас, 32) пад, 33) Лаб, 38) НИ, 40) Об.

У ГНЕЗДУ АБВЕРА И ГЕСТАПОА

Одмах после напада Немачке на Совјетски Савез, јуна 1941. године, Андреј је добио ратни распоред. Одељење контрашпијунаже упутило га је у град Енск, у правцу којег је непријатељ већ надирао. Андреј је и пре рата био обавештајац и имао је искуства у борби с немачким шпијунима. И Немци су га знали. Једном је немачки шпијун Дункел пуцао на Андреја, док га је овај гонио кроз железничке вагоне, али је успео само да га рани.

Када је Андреј улазио у Енск са групом обавештајаца, немачка авијација је бомбардовала град. Бомбе су погодиле железничку композицију, која је евакуисала један затвор у позадину. Андреј Трапезников је био тешко рањен. Другови су покушали да му пруже помоћ и пребаце га некако одатле, али је све изгледало касно. Био је без свести.

На месту бомбардовања остало је мноштво мртвих. Около је био разбацан судски материјал, спискови и документа осуђеника.

ПОД ТУЂИМ ИМЕНОМ

Кад се све стишало, Андреј је дошао свести. Његов друг Брагин, с којим је пошао у непријатељску позадину, хтео је да га пребаци даље од овог хаоса, али је Андреј одбио. У руци је држао комад папира из досијеа једног осуђеника.

— Прочитај ми ово! — рекао му је Андреј.

Брагин је читао:

„Јавном тужиоцу новосибирске области. Сагласно вашем акту... од 13. јула, спроводи се Кузмин Никанор Васиљевич, осуђен на вишу меру социјалне заштите, који је бежао при спровођењу и ухваћен на станици Дебаљцево.

Приликом хватања Кузмин је пружио отпор и ножем нанео смртоносне ране припаднику управе".

Спроводница је била потписана и оверена. На запрепашћење својих другова, Андреј је замолио да га оставе међу погинулима, а они нека пођу даље.

Други су га одвраћали, али Андреј је био упоран.

— Покушаћу да постанем Кузмин! — открио им је тајну останка — Андреј.

На његово инсистирање оставили су га и отишли. Када су наишле немачке јединице, Андреј је био једини који је преживео бомбардовање. Одмах су га пренели у немачку болницу и док су га лечили Абвер се заинтересовао за Андрејев случај. Капетан Абвера Штулдрејер често је посећивао Андреја јер је, нашавши код њега спроводницу хапшеника, осетио погодно тле да га може увући у немачку обавештајну службу.

После „колебања" Андреј је „прихватио" предлог капетана Штулдрејера, који је од њега захтевао да „врбује" нове агенте за Абвер. За противуслугу, Штулдрејер га је запослио у официрској кантини као маркера у билијарској сали, јер му је Андреј рекао да тај посао најбоље познаје. Тако се совјетски обавештајац Андреј Трапезников нашао међу официрима Абвера и Гестапоа, који су све своје слободно време проводили у билијар сали и у присуству Андреја говорили и о најповерљивијим плановима.

СВИ ЗАДОВОЉНИ

Андреј се одлично снашао у новим условима. И капетан Абвера Штулдрејер био је задовољан. Андреј му је слао „врбоване" агенте, које је Штулдрејер затим обучавао. У ствари, све људе које је слао капетану Штудрејеру, Андреј је узимао из својих обавештајно - диверзантских тројки у Енску. Те тројке биле су страх и трепет за непријатељску обавештајну службу. Воће ових тројки Чекунов, Огарков, Криволапов и други, дању су посећивали агентурни курс Абвера а увече се састајали са Андрејом у цркви за време мисе. Ту им је Андреј давао задатке о ликвидацији руководилаца немачког окупационог апарата у Енску.

Капетан Штулдрејер је имао

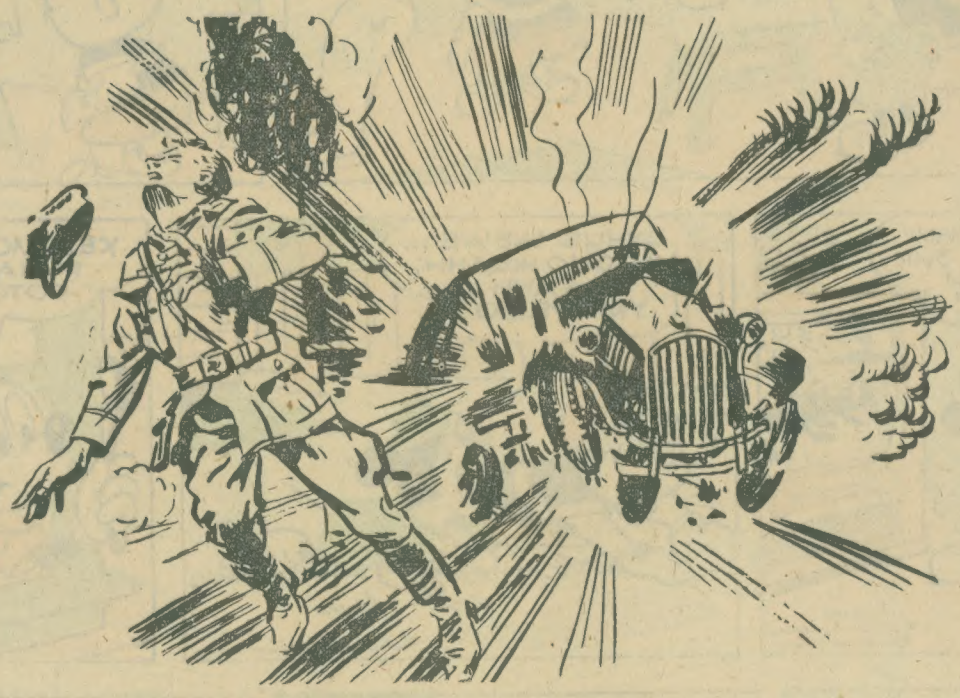

велико поверење у рад Кузмина Никанора Васиљевича, у ствари Андреја Трапезникова. Чим би која група „агената" завршила курс, Штулдрејер би их упућивао на одређено место у позадини совјетских јединица, где би се ови искрцали. Организацију и припрему њиховог пребацивања у совјетску позадину вршио је Андреј.

Пре него што би слао групу у позадину, Андреј би претходно обавестио своје руководство које другове шаље. Капетану Штулдрејеру ни на памет није падало да су ови његови „агенти" наносили немачкој ратној машинерији огромне штете.

НОВОГОДИШЊА „ЧЕСТИТКА"

Прва новогодишња ноћ у окупираном Енску дочекана је код председника енске окупационе општине Купејкина. Најбољи део официра немачког управног апарата налазио се овде и забављао.

Андрејеве тројке су заузеле своја места. Цвокоћући од ужасне хладноће, очекивали су команду за почетак акције.

Командант града мајор Гилд мајстер је нестрпљиво поглед давао у свој часовник. Када је часовник показао поноћ, мајор је подигао чашу да поздрави присутне и одржи већ припремљен говор.

У истом тренутку чула се страшна експлозија. Небо над Енском било је светло као усред дана. Бензинске цистерне на железничкој станици одлетеле су у ваздух. Нестало је целе композиције. Шеф полиције Пухаров, који је изашао на лице места да утврди шта се догодило, пао је погођен смртоносним рафалом. Андрејеве четири тројке су биле господари града Енска ове новогодишње ноћи.

У току ноћи нестало је још неколико официра немачке обавештајне службе. Осећајући да је новогодишња ноћ постала опасна и да се ту може лако изгубити глава, шеф енског Гестапоа Цемелбауер, сео је у свој „опел" и пожурио кући где га је чекало обезбеђење. Искочио је из аутомобила и потрчао вратима. У тренутку када се ухватио за браву, снажна експлозија однела је у ваздух цео зид заједно са шефом Гестапоа.

Тако је Андреј Трапезников, совјетски обавештајац „честитао" Немцима Нову годину. Ко је он заправо, Гестапо и Абвер нису никад успели да открију, иако им је Андреј био тако рећи пред носем.

За своје заслуге у рату и касније одликован је многобројним одликовањима посебно за свој обавештајни рад и за борбу против немачких шпијуна.

Јесте ли већ чули да...

...прва Стивенсонова локомотива из 1825. године достизала је брзину од 20 километара на

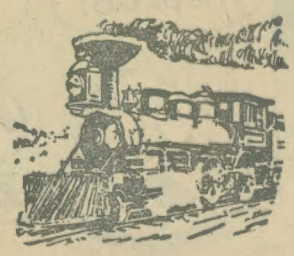

час. Већ 1839. године било је локомотива које су постизавале брзину од 80 километара.

...рицинусово уље је један од најстаријих лекова. Још 1500 година пре почетка наше ере стари Египћани познавали су његово дејство и употребљавали га у лечењу.

...нарочитим термичким апаратима измерени су најтоплији и најхладнији делови човечјег тела. Јетра и бубрези су најтоплији органи;

плућа и срце имају од њих за један степен нижу температуру. Врх носа и ушију су најхладнији делови тела: имају само 22 до 24 Целзијусова степена.

АТЕНТАТ СЕДМОШКОЛЦА МИЛОША

Лето 1941. било је спарно. У учионицама и ходницима чачанске гимназије није се чуо уобичајени жагор ђака. Наоко безбрижни гимназијалци сунчали су се на песковитој обали Мораве и договарали се о опасним акцијама. Скојевци су у граду приређивали често изненађења. На оградама и зградама прогласи партије позивали су народ у борбу. Чувари „новог" поретка беснели су због немоћи.

Милош Тадић, син полицијског писара у Сресконачелству, ни по чему се није разликовао од својих вршњака. Био је тих и повучен. Кад би му на састанку актива поверили неки задатак био је срећан. Добијене задатке извршавао је храбро и до краја.

Тог лета завршио је седми разред гимназије и маштао о дану кад ће се придружити друговима у одреду. Онда је наишао нови задатак. Крајем септембра многобројне плакате обавестиле су грађанство Чачка да ће се одржати фудбалска утакмица између репрезентације града и припадника окупатора у гарнизону. То је био повод за нови састанак Месног комитета СКОЈ-а. Донета је одлука да се у више примерака испише прогласи који ће чланови актива истаћи на дрвеће и ограде. У прогласу су родољуби позвани на бојкот спортских и сличних манифестација, које је организовао окупатор, између осталог и овим речима:

„Зар у овим тешким тренутцима, када хиљаде ваших најбољих синова и кћери свртаних у партизанске одреде већ воде борбу против мрског окупатора, ви се забављате на фудбалској утакмици, чинећи задовољство окупатору...

Са борцима с друге стране игралишта поред кога је протицала река, договорено је да у заказано време припуцају изнад глава и тиме изазову панику и осујете нормални ток утакмице. До пред сам почетак сусрета све је ишло по плану. У публици се са увијеним прогласом у руци налазио и Милош. Њиве под кукурузом с друге стране игралишта скривале су наоружане борце. С нестрпљењем је очекиван звиждук пиштаљке за полазак на центар. Све је било спремно. Ближило се време за почетак заказаног сусрета. Посетиоци су заузели места у игралишту. Само је понеки дечак споља вирио кроз рупу од избијеног чвора на огради чамове даске.

Наједном игралиште су опколили Немци. Наоружани војници почели су да претресају. Није се имало куд. Видевши да се ситуација изменила скривени партизани повукли су се у шуму. Нису хтели да својом акцијом разбесне окупатора, који би се светио над голоруким становништвом. Наоружани скојевци грозничаво су размишљали како да се ослободе оружја. Неки су поцепали поставу на џеповима у којима се налазило оружје. Приближили су се трави, изабрали широке листове перушине и — низ ногу је клизнуо хладни метал. Са узбуђеног срца свалио се велики терет. Под листом у густој зеленој трави оружје је остало непомично.

Сутрадан су чланови Окружног комитета партије Раде Минић и Миле Станишић сазвали састанак коме су присуствовали руководиоци скојевског актива који су планирали акцију, чије је извршење било спречено немачком рацијом.

— Да размотримо другови како је до овога дошло — започео је састанак искусних илегалаца.

Сумњало се да је неко од учесника планиране акције обавестио Немце. Размотрили су сваког понаособ. За Милоша се знало да је помагао да се дође до списка најпознатијих комуниста које су Немци планирали да похапсе акцијом у ноћи између 24. и 25. јуна. Захваљујући благовременом обавештењу припадници Фелд-жандармерије су остали кратких рукава.

— Али, ипак, Милош је син полицијског писара — сумњичаво су неки вртели главом.

Сутрадан у рану зору Милош је био у Вучковој кући. Кад су се нашли сами, домаћин га је испитивачки посматрао. Само за тренутак. Милош се обратио свом другу.

— Вучко, дошао сам да ми даш револвер.

— А што ће ти?

— Да убијем срескот подначелника Вранића. Сам знаш какво је то ђубре. Дознао сам да ће сутра ујутру проћи поред цркве без пратилаца. Боља нам се прилика неће дуго указати.

— Добро, Милоше. Даћу ти револвер са пуним шаржером. Само пази да ти рука не задрхти иначе ћеш муницију истрошити у празно.

— Ништа се ти не брини — рекао је Милош узимајући оружје.

Тог тренутка младић, готово још дечак, осећао се срећнији него икада.

— Дадох му оружје — размишљао је Вучко. — Ионако познаје све чланове актива. Ако нешто смера, може и без тога остварити. Догађаји ће показати шта хоће.

Док мрак није пао сви чланови актива били су ван својих кућа. За сваки случај.

Двадесет осми септембар освануо је ведар. Милош Тадић, члан скојевског актива, шетао је поред цркве разгледајући посмртне плакате, налепљене на стогодишња кестенова стабла. Испод ока пратио је пролазнике из правца којим је требало да наиђе Вранић.

Приметио га је.

— Пустићу га да ми се приближи што ближе.

Ознојен кажипрст десне руке клизио је на обарачу, док су му руке лежале дубоко у џеповима. Рески пуцњи одјекнуше калдрмисаном улицом. Издајник Вранић затетура се и оста да лежи непомично на земљи.

Атентатор се трчећи упутио ка углу улице чије су зграде значиле спас. Јер, недалеко њих протезале су се њиве под још необраним кукурузом. Поред уздигнутог бедема протицала је Морава тихо жуборећи. На другој страни обале, у шуми, били су партизани.

Али, на углу гимназије шетао је наоружани Немац са окаченом пушком о рамену. Изненадни пуцњи узнемирили су га и уплашили. Механично је узео пушку на готовс. Појавио се младић који је трчао. Одстојање је било мало. Опалио је. Пушчани метак убрзо се изгубио у простору испуњеном мирисима јесени. Хитац се зарио испод леве плећке. Из ране је обилно шикљала крв. Узалуд су покушавали да му поврате свест, у нади да ће га присилити да ода планове своје организације. Умро је не долазећи свести. И без тога од храброг скојевца ништа не би дознали.

WALT DISNEY

МИКИ

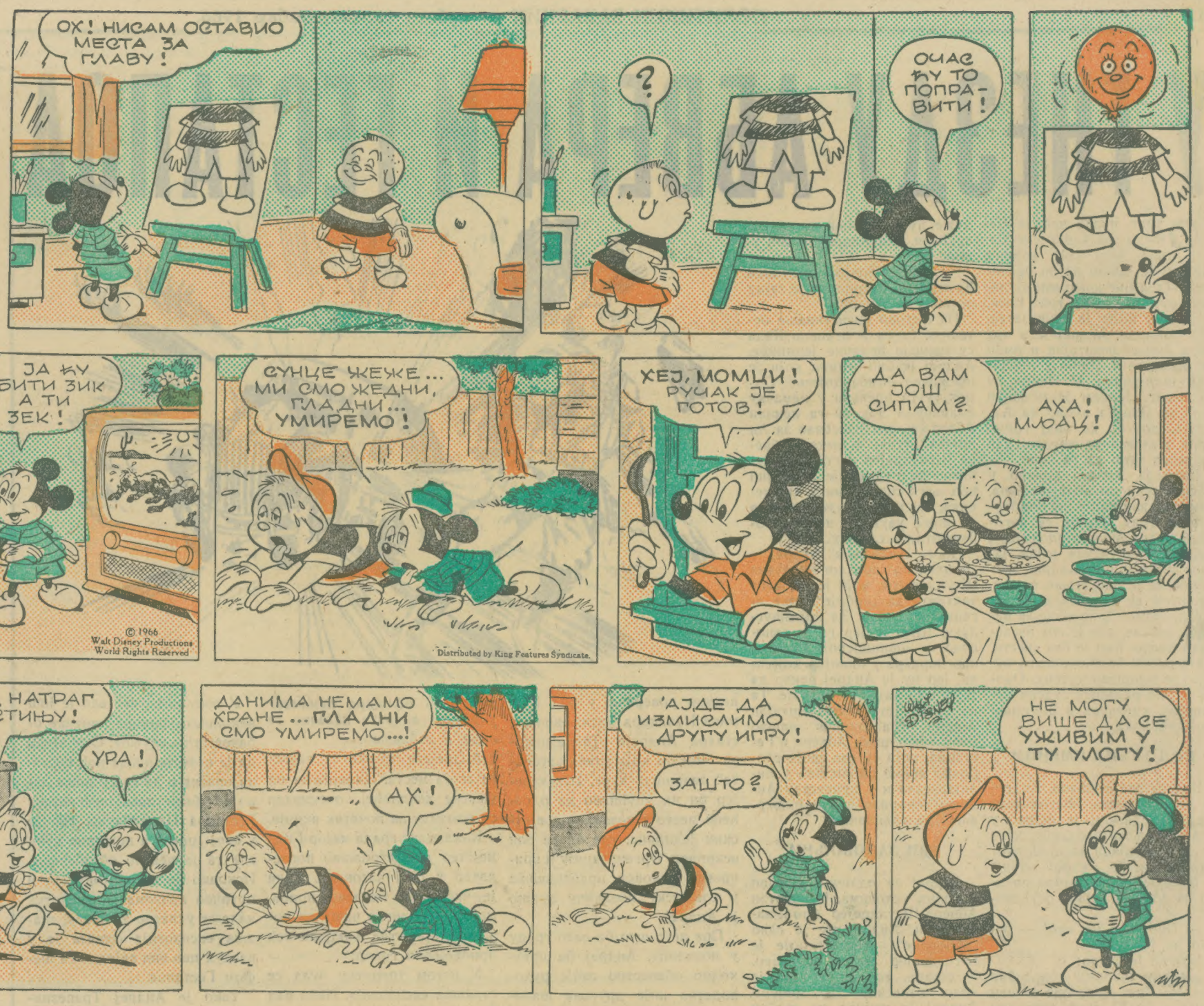

ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

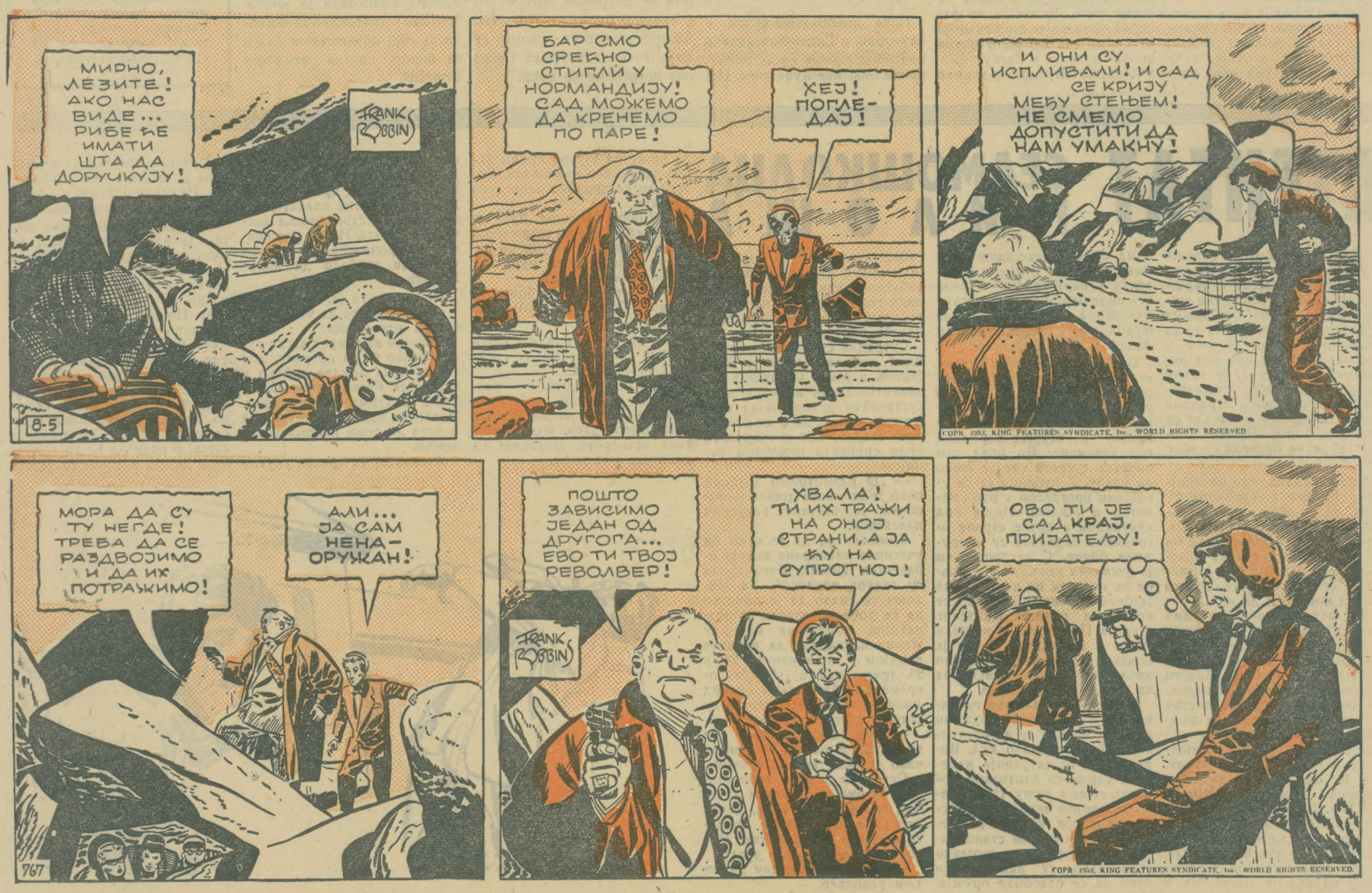

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" Новинско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 601—1—82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 2.200 (22 нова динара); полугодишња 1.100 (11 нових динара); за иностранство: годишња 4.400 (44 нова динара); полугодишња 2.200 (22 нова динара). Рукописи се не враћају